

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Prof.Dr. Mehmet Halil Oryan

www.ilimvetasavvuf.com

İçindekiler

Giriş
İmanın Güzellikleri
İmanın Mahiyeti
İman ve Akıl
İman ve İslam
İmanın Artıp Eksilmesi
Taklidi İman
İmanın Şartları
İlmin Güzellikleri
Akli ve Nazari İlimler
Haller İlimi
Sırlar İlimi
Akl İlmiyle Sırlar İliminin Karşılaştırılması
Sırlar İlminde Objektiflik
Tasavvufun Güzellikleri
Tasavvufun Amacı
Tasavvuf Yolunun Temel İlkeleri
Marifet Nedir?
Tasavvufta İlerleme Safhaları
İslam'da Tasavvufun Ortaya Çıkışı
İslamî Tasavvufun Özellikleri
Hz. Muhammed (sav) ve Tasavvuf
Tasavvuf Bir İlimdir
Tasavvufta Aşk ve Sevgi
Aşk ve Sevgi
Tasavvufta İnsan
İnsan-ı Kâmil
Arif ve Marifet
Sonuç
Kaynaklar

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Giriş

Günümüzde insanların tasavvufa meraklarının gittikçe arttığını görmekteyiz. İnsanlar tasavvufu birçok güzelliklerin elde edileceğini düşünmektedirler. Ancak bunları elde etmek için hangi şartların oluşması gerektiği konusunda yeterli bilgiye sahip değillerdir. Bu durumu suistimal eden bazı insanlar ortaya çıkıp, insanları tasavvuf konusunda yanlış yola sevk etmektedirler. Bu konunun açıklığa kavuşması için, tasavvuf ehli olmanın şartlarının ne olduğunu bu kitapta dile getirmeye çalışacağız.

İman, İlim ve Tasavvuf İslam inancının üç ayrı güzelliğidir. Bu üç güzelliğin arka arkaya zikredilmesini aşağıdaki açıklamalarımızla aydınlatmaya çalışacağız.

Tasavvuf'u anlamak ve yaşamak için önce iman sahibi ve sonrada ilim sahibi olmak gerekir. İman sahibi olmadan insanın ilim sahibi olması kendisine bir şey kazandırmaz. İlim sahibi olmadan da tasavvuf ehli olmak mümkün değildir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Müslümanın hayatının ilk temel taşı **iman**'dır. İman olmadan İslam'ın kapıları insana açılmaz. Dolayısıyla insan önce İslamî iman sahibi olmalıdır. İslam'da iman altı şarttan oluşur. Birincisi, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Hz.Muhammed'in (sav) onun elçisi olduğuna inanmaktır. Diğerleri Allah'ın meleklerine, gönderdiği kitaplara, elçilerine, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna ve ölümden sonra dirileceğine inanmaktır.

İman bir nurdur. Bununla insan kalbi aydınlanır. Ancak bu nur ile kalp ilim ve tasavvufu kabul edebilir hale gelir. İmansız bir kalp kapalı, mühürlenmiş bir kutu gibidir. Burada hiçbir ilim ve tasavvuf anlayışı zuhur etmez.

İmanın tam olarak oluşması için önce Allah'a sonrada O'nun peygamberi Hz. Muhammed'e (sav) iman edilmelidir. Bir insan Allah'a iman etse ve Peygamberine inanmasa, onun için imanın kemâli asla söz konusu olmaz.

İman dil ile ikrar, kalp ile tasdiktir. İnsanın imanı, iman edilmesi gereken şeyler yönünden artmaz ve eksilmez, fakat yakîn ve tasdik yönünden artar ve eksilir. Sadece ikrar ile iman vücûd bulmaz, ayrıca sadece tasdik ile de gerçek iman oluşmaz.

İslam'ın **ilim** anlayışı, yayınladığımız bir makalemizde anlatılmıştır ([İslam'ın İlim Anlayışı](#)). İslam alimleri tasavvufsuz ilmin batıl olduğunu söylemişlerdir. Aynı şekilde ilimsiz tasavvufta batıldır. Tasavvuf için gerekli olan ilim şeriat ilmidir. Şeriat, Allah'ın Kur'an ile bildirdiği hususlar ve Peygamberinin (sav) bu hususlarla ilgili söylediği kudsî hadislerdir. Bunları bilmek gerekir. Ayrıca bu bilgilerle amel etmek gerekir. Çünkü amelsiz bir ilmin hükmü yoktur. Allah, insanlara, gönderdiği vahyini ve Peygamberinin sünnetlerini farz kılmıştır. Aşağıdaki ayetler bunun delilleridir:

"Kim Peygambere itaat ederse ALLAH'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse, biz seni onlara bekçi olarak göndermedik." (Nisa, 4/80)

"Bununla beraber ALLAH ve Resûlü bir işe hükmettiği zaman, gerek mümin bir erkek ve gerekse mümin bir kadın için, o işlerinde başka bir tercih hakkı yoktur. Her kim de ALLAH ve Resûlüne isyan edecek olursa açık bir sapıklık etmiş olur." (Ahzâb, 33/36)

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İlim, İslam âlimleri tarafından çeşitli şekillerde tasnif edilmiştir. Bazı âlimlere göre üç çeşit ilim vardır: Akıl ilmi, Haller ilmi, Sırlar ilmi. Bazı âlimlere göre ise ilim iki çeşittir: Zahiri ilimler, Batını ilimler. Tasavvufun özünü ilgilendiren ilimler Haller ilmi, Sırlar ilmi ve Batını ilimlerdir. Bu ilimler ayrı bir inceleme konusudur.

Tasavvuf, ilâh karşısında temizlenmiş bir ahlâktır. Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanmak tasavvuf demektir. Tasavvuf yolunda göreceli olarak bir şeyden fani olunur, bir şeyle baki kalınır. Dünyevi ilim ve bilgilerle sınırlı kalanlar, dünyanın güzelliklerine takılmış olanların tasavvuf yolunda başarılı olmaları imkansızdır. Çünkü, masivayı yani Allah'tan başka her şeyi unutmak maneviyat yolunun şartı ve yüce huzura çıkmak için ilk basamaktır. Diğer bir deyimle, tasavvuf ölmeden önce ölmektir.

Tasavvufun amacı Allah'ı bilmektir. Allah'ı bilenlere ârifler adı verildiği gibi zevk yoluyla Allah'ı bilmeye de mârifet adı verilir. Tasavvuf öğrenmek ve onu yaşamak isteyenler, önce tam bir İslamî imana sahip olmalıdır. İmanı kalbine sağlam yerleştirdikten sonra İslamî ilimi öğrenmelidir. Bu İslamî ilimin temeli Kur'an-ı Kerim ve Peygamberimizin (sav) sünnetlerini bilmektir. Ayrıca bu bilgilere göre amel etmektir. İman ve amelini İslam yönünde uygulayanlar, artık tasavvuf öğrenmek ve yaşamak için yola çıkabilirler. Bunun için kalbin her türlü dünya hırsı ve sevgisinden temizlenmesi gerekir. Bunu test etmek kolaydır. Eğer herhangi bir dünyevi zarar ve belaya uğradığında kalbi cız ediyorsa söz konusu dünyevi husus hala kalbinde var demektir. Fakat herhangi bir dünyevi kayıp karşısında kalbi cız etmiyorsa, kalbi dünyadan (masivadan) temizlenmiş demektir. Böyle temizlenmiş bir kalp ile, şeriatın emrettiği şekilde farzlara ve peygamberin emrettiği şekilde sünnetlere düzenli ve sabırlı bir şekilde devam etmesi halinde kalpte mârifet tecellileri hissedilecektir. Bu şekilde yola giren bir Müslümana Allah'ın rahmetiyle yol gösterilir ve kendisine manevi ilimlerden hikmetler öğretilir. Bu yol oldukça çetin bir yoldur. Birçok zorluklar, imtihanlar ve çileler kendisini beklemektedir. Fakat halis bir iman, tam bir şeriat ilmi ve ameli ile insanın bu güçlükleri aşması Allah'ın yardımıyla mümkündür. Maneviyatın bir kere tadını alanlar bir daha ondan ayrılmayı istemezler. Elde ettiği en yüksek Allah bilgisiyse ahrete intikal etmeyi beklerler. Ahirette de bu bilgilerle hayatı sonsuz olarak devam eder. İşte tasavvuf, Allah'ın insanlara bahşettiği böyle mükemmel bir güzelliştir.

İmanın Güzellikleri

İslamiyetin birinci temel taşı imandır. İman olmadan Müslüman olunmaz. “**İman**” kelimesi Arapça “âmene” kökünden türetilmiştir. “âmene” fiili iki türlü kullanılır:

- 1) Tek başına geçişli olarak kullanılır: “âmentüh” ; “ona emniyet verdim, onu emniyete aldım” anlamındadır. Buradan hareketle Allah Teâlâ’ya el-Mü’min denmiştir.
- 2) Geçişsiz olarak kullanılır. Bu durumda “emniyete sahip hale geldi, emniyet altına girdi” anlamına gelir.

Buradan iman sahibi bir insanın emniyette bulunduğu anlaşılmaktadır.

İman sözcüğü Kur’an-ı Kerim’de çeşitli anlamlarda kullanılmıştır:

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

1) Hz.Muhammed'in (sav) getirdiği şeriatın adı olarak kullanılır. Aşağıdaki ayette bu anlamdadır:

"Muhakkak ki iman edenler, Yahudiler, Sâbiiler..." (Maide, 5/69)

2) Nefsin onaylayarak Hakk'a boyun eğmesi anlamında kullanılır. Aşağıdaki ayette bu anlamdadır:

"Allah ve Resûlüne iman edenler var ya, işte siddıklar ... onlardır." (Hadid, 57/19)

3) İtikad, doğru söz ve salih amellerden her birisi için ayrı ayrı *iman* denir. Aşağıdaki ayetteki kullanım bu şekildedir:

"Allah imanınızı zayi edecek değildir." (Bakara, 2/143)

İmanın Mahiyeti

İslam alimleri "İman, dil ile ikrar, kalp ile tasdik ve uzuvlarla amel etmekten ibarettir" demişlerdir. Bazı alimler ise "İman ikrardan ibarettir", bazıları da "İman bilmekten ibarettir" demişlerdir.

İman; tasdik, marifet, yakîn, ikrar ve İslâm'dır. Bunlar birbirinden farklı, fakat hepsi aynı anlama, iman manasına gelen kelimelerdir. Allah Teâlâ'nın Rab olduğunun ikrarı, tasdiki, kesin inancı ve kesin bilgisidir. Bütün bunlar, çeşitli sözler olmasına rağmen manaları birdir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İnsanlar tasdik konusunda üç ayrı durumda bulunurlar. Bir kısmı Allah'ı ve Allah'tan gelen şeyleri kalp ve lisanla tasdik ederler. Bir kısmı da kalp ile tasdik eder, lisanla yalanlarlar. Bazıları da lisanla tasdik eder ama kalp ile tasdik etmezler. Allah'ı ve Allah katından gelen şeyleri kalp ve lisanla tasdik edenler, Allah katında ve insanlar yanında mümindir. Lisaniyla tasdik, kalp ile yalanlayan kimse, Allah katında kafir, insanlara göre ise mümindir. Çünkü insanlar onun kalbinde olanı bilmezler. İkrar ve şehadetinden dolayı onu mümin diye isimlendirilmesi gerekir. Bir kısım kimseler de, Allah katında mümin, insanların yanında kafirdir. Bu, imanı gizleme durumunda, lisanı ile küfür izhar etmiş kimsenin halidir. Fakat bu insan Allah katında mümindir.

Allah, Adem'in neslini, sulbünden insan şeklinde çıkarmış, onlara akıl vermiş, hitap etmiş, imanı emredip, küfrü yasaklamıştır. Onlar da O'nun Rab olduğunu ikrar etmişlerdir. Bu, onların imanıdır. İşte insanlar bu fitrat üzerine doğarlar. Bundan sonra küfre sapan, kendi fiili, Hakk'ı inkar ve ret etmesi ve Allah'ın yardımını kesmesi ile küfre sapmıştır. Böylece fitratı değiştirip bozmuştur. İman ve tasdik eden de kendi fiili, ikrarı, tasdiki ve Allah'ın lütfu ve yardımı ile iman etmiştir.

Allah, kullarını hiçbir zaman iman ve küfre zorlamamış, onları mümin veya kafir olarak yaratmamıştır. Fakat onları şahıslar olarak yaratmıştır. İman ve küfür kulların fiilleriyle ilgilidir. Allah, küfre sapanı küfrü esnasında kafir olarak bilir. İman etmesi halinde onu mümin olarak bilir.

Bir insanın aynı zamanda mümin ve kafir olması mümkün değildir. Mümin gerçekten iman eden, kafir de gerçekten inkar eden kimsedir. İmanda şüphe olmaz. Bunun delilleri şu ayetlerdir:

"Onlar gerçekten müminlerdir." (Enfal, 8/4)

"Onlar gerçekten kafirlerdir." (Nisa, 4/151)

İslamı yaşamak için önce iman sahibi olmak gerekir. İman olmadan insanın hiçbir mükellefiyeti yoktur. Çünkü Allah Teâlâ, müminlere farz olan şeyleri, onların iman edip dini kabul ettikten sonra emretmiştir:

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

“İman eden kullarıma söyle, namazı dosdoğru kılsınlar.” (İbrahim, 14/31)

“Ey iman edenler, size kısas farz kılındı.” (Bakara, 2/178)

“Ey iman edenler, Allah’ı çokça anın.” (Ahzab, 33/41).

İman ve Akıl

İslam alimleri Allah’a iman etmenin farz olduğunu , O’na küfretmenin de haram olduğunda ittifak etmişlerdir. Ancak imanın insan üzerine farz oluşu akıl yoluyla mı tahakkuk ettiği, yoksa nakil ile mi sabit olduğu noktasında muhtelif görüşler vardır.

Ebu Hanife’nin (ra) şöyle dediği nakledilir: “Göklerin, yerin, kendi vücudunun ve diğer yaratıkların fevkalade yaratılışını müşahede edebilen her insan için Yaratanın bilinmesinde hiçbir mazeret mevcut değildir.” “Şayet Allah hiçbir peygamber göndermemiş olsaydı bile, yine de insanların , akıllarını kullanarak Yaratanı bilmeleri gerekli olurdu.”

Eşarriye şöyle demiştir: ‘Hiçbir şey akıl yoluyla insan üzerine gerekli olmaz. Akıl vasıtasıyla olsa olsa bazı şeylerin iyiliği, diğer bazılarının da kötülüğü anlaşılabilir. Bunun yanı sıra kainatın hadis, Yüce Yaraticının kadim olduğu da bilinebilir.’

Akli melekeleri teşekkül etmiş çocuk için, istidlale (akıl yürütmeye) muktedir bir durumda bulunduğu takdirde Yüce Allah’ı tanımak vacib midir (zorunlumudur) ? Üstad Ebu Mansur el-Matüridi (ra) vacibdir demiştir.

Aklın gerektirici ve sorumluluk getirici bir husus olduğu şu ayetlerden açıkça anlaşılmaktadır:

“Kulak, göz ve kalp; bunların her biri yaptıklarından mesuldur.” (İsra, 17/36)

Kulak, göz ve kalp idrak ettikleri hususları ancak akıl ile temyiz (ayirt) edebilirler. Dolayısıyla bilgilerin ve vecibelerin hakikatte dayandığı nesne akıldır.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Peygamberler ümmetlerine, özellikle akli deliller ileri sürerek tebliğde bulunmuşlardır. Tebliğ ettikleri bilgileri insanlar akıl yoluyla düşünerek anlamaya çalışırlar. Bu nedenle Kur'an'da, insanlar tefekküre ve akıl yürütmeye teşvik edilmişlerdir:

"Onlar düşünmezler mi?" (Araf, 7/185), (Kaf, 50/6)

"Onlar tefekkür etmezler mi?" (Araf, 7/184), (Rum, 30/8)

İman ve İslam

Bu iki kelimenin karşılaştırılması çeşitli şekillerde yapılmaktadır.

- Bu iki kelimeyi lügat bakımından karşılaştırırsak; iman kelimesi tasdikten ibarettir, İslam kelimesi de teslim, kabul ve içten gelen bağlanma ile kibir ve inadı terk etmekten ibarettir. Tasdikin yeri kalptir. Lisan ise onun tercümesidir. Teslimiyet ise umumiyetle, kalpte, lisanda ve bütün organlarda bulunur. Kalp ile tasdik aynı zamanda inkar ve itirazı atarak teslim olmak demektir.

İman yalnız kalp ile olur. İslam; kalp, lisan ve davranış ile olur. Her iman islamdır, fakat her islam iman değildir.

- Şeriat bakımından, bu iki kelime bazen aynı anlamda bazen de birbirlerinin içlerine dahil edilerek kullanılmıştır. Aynı anlamda kullanılmalarına örnek olarak şu ayeti verebiliriz:

"Orada bulunan bütün müminleri çıkardık, orada bir tek müslüman evinden başka bulamadık." (Zariyat, 51/35-36)

Burada kastedilen tek ev Hz.Lut'un (as) evidir. Burada mümin olmak ile Müslüman olmak aynı anlamda kullanılmıştır.

Başka manalarda kullanılmasına dair bir ayet de şudur:

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

“Araplar biz iman ettik dediler. Onlara deki: Siz iman etmediniz. Müslüman olduk deyin.” (Hucurat, 49/14)

Burada iman etmedikleri, içten bağlanmayıp sadece zahiri olarak bağlılık göstermeleri nedeniyle Müslüman oldukları ifade ediliyor.

Farklı anlamda kullanılmaları hakkındaki başka bir örnek de, aşağıda söz konusu edilecek Cebrail (as) ile Peygamberimiz (sav) arasında geçen konuşmayı nakleden hadiste, Peygamberimizin (sav) iman ve İslam nedir sorularına farklı cevaplar vermesidir.

İmanın artıp eksilmesi

İmanın amel ile artıp eksilmesi konusunda İslam alimleri çeşitli görüşleri sürmüşlerdir. Bunları anlayabilmek için iman ile amelin yerlerini iyice belirlemek gerekir. Aslında iman amelden ayrı bir varlıktır. Kalp melekut aleminden, aza ve ameller ise mülk alemindedir. Bu iki alem arasındaki bağlantı o kadar ince ve latifdir ki bazıları bunların bir olduğunu, bazıları ise yalnız görülen alemin var olduğunu zannettiler.

İman melekut alemine ait bir husus iken, ameller mülk alemindedir. İki alem arasındaki etkilerin imanın amelle artıp, eksilmesi şeklinde anlaşılmalıdır. Hz. Ali'nin (ra) aşağıdaki ifadesi bu anlamda anlaşılmalıdır: “İman (kalpte) parlak bir nokta halinde belirir. Amel ettikçe bu parlaklık bütün kalbi kaplar. Nifak da siyah bir nokta halinde belirir. Kul isyan ede ede bütün kalbi kararır ve o kalp de mühürlenmiş olur.” Aşağıdaki ayet bunu teyid etmektedir:

“Hayır, hayır, onların kazandıkları kalpleri üzerinde pas tutmuştur.” (Mutaffifin, 83/14)

İmam Şafii (ra) salih amelleri imandan saymış ve salih amellerin artmasıyla imanın artmasına, salih amellerin eksilmesiyle de imanın eksileceğine hükmetmiştir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

“... imanlarını arttırır...” (Enfal, 8/2) mealindeki ayet ise, Peygamber zamanında devamlı yeni ayetlerin vahyolunarak, sahabenin imanlarının, bu yeni hükümlere iman ederek artmış olduklarını göstermiş olabilir. Ayrıca daha önce bildiklerinin, yeni ayetlerle tekrar edilmesiyle imanlarının bereket ve tesirinin artması ve nurunun parlaması manasına da gelmesi ihtimal dahilindedir. Aynı şekilde, insanın Kur’an okumakla bilgisi tekrar ettikçe imanı bereketlenir ve imanının nuru artar.

Taklidi İman

Taklit eden, akli veya nakli bir delil aramaksızın başkasına ait söz veya fiilin doğruluğuna inanan ve ona bağlanan kimse demektir. Ebu Hanife, Süfyan-ı Servi, Maliki gibi alimler taklit yoluyla iman eden bir insan için imanı sahihtir, fakat istidlali (akıl yürütmeyi) terk etmesi nedeniyle günahkardır demişlerdir. Bazı alimler ise imanın makbul olmasının şartı, mucizelerin yardımıyla Peygamberin (sav) sözünün doğruluğunu bilmesidir demişlerdir.

Eşarriye göre ise bunu, aklın yardımıyla bilmesi gerekli olup, dili ile ifade etmesi ve bu konuda münazara etmesi şart değildir.

İmanın Şartları

İmanın şartlarının ne olduğunu en açık bir şekilde, Cebrail (as) ile Peygamberimiz (sav) arasında geçen bir olayı nakleden hadistir. Bu hadise göre Cebrail (as) sahabilerin önünde insan suretinde Peygamberimize (sav) gelip kendisine imanın ne olduğunu sorduğunda Peygamberimiz (sav) şöyle cevap vermiştir: “İman, Allah’ın birliğine, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, hayır ve şerrin Allah’tan olduğuna, ölümden sonra dirileceğine inanmaktır.” Bunun üzerine Cebrail (as) “doğru söyledin” diye tasdik etmiştir. Cebrail (as) daha sonra islamın alametleri nelerdir diye sorduğunda, Peygamberimiz (sav) “Namaz kılmak, zekat vermek, Ramazan orucu tutmak, gücü yeten için hacca gitmektir” diye buyurmuştur. Cebrail (as) buna da “doğru söyledin” demiştir.

Bu hadis-i şerif, imanın şartlarının ne olduğunu açık bir şekilde ifade etmektedir. Bu şartları aşağıda detaylı bir şekilde açıklamaya çalışacağız.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Allah'ın birliğine iman

Allah'a imanın en kısa ifadesi Kelime-i Tevhid'dir: 'Lâ ilâhe illallâh'. Bunun anlamı: 'Allah'tan başka ilâh yoktur'. Kainatta tek gerçek güç ve kudret ancak Allah'tır. Her şey O'nun emri ve hükmü ile gerçekleşir. Müslüman, aklın yardımı ile Kur'an'a sarılıp, vahyin hükümleriyle aklın verilerini bir araya toplayarak iman binasını inşa eder. Bu iman binasının temelinde, Allah'ın zatının, sıfatlarının ve fiillerinin iyice bilinmesi yatar.

Allah'a imandan maksat O'nun zatına, sıfatlarına ve fiillerine iman etmektir. Aşağıda açıklanan sıfat ve fiillerin bir tanesine bile iman etmeyen kişinin imanı eksiktir ve Allah'a iman etmemiş olur. Bu ise küfürdür.

Allah'ın Zatı

Allah'ın zatının mahiyetini bilmek imkansızdır. Akıl yoluyla, ancak O'nun varlığı bilinebilir. Allah'ın zatını akıl yoluyla anlamaya çalışmak şeriaten menedilmiştir. Çünkü insan aklının bunu idrak etmesi mümkün değildir.

"Yer ve gökleri yaratan Allah Teâlâ'nın varlığı hiç şüphe edilir mi? –Edilmez."
(İbrahim, 14/10)

Allah'ın Sıfatları:

Allah'ın sıfatları Selbî ve Sübûtî olmak üzere ikiye ayrılır.

Selbi Sıfatlar:

Bunlar Allah'ı noksanlıklardan tenzih eden (olumsuzlayan) sıfatlardır. Bu sıfatlar şunlardır: Vücut, Kıdem, Beka, Vahdaniyet, Hiçbir şeye benzemez, Hiçbir şeye muhtaç değildir.

Vücûd (Varlık)

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Allah'ın varlığının zorunlu olduğunu ifade eder. Allah Teâlâ'nın varlığı zatının gereğidir. Varlığı zati ile kaimdir ve zatının zorunlu bir sıfatıdır. Bu nedenle Allah için Vâcibü'l – Vücûd denilmiştir.

Kıdem (Ezeli oluş)

Allah Teâlâ'nın , kadim ve ezeli olup, varlığının eweli olmadığını ifade eder. Dolayısıyla yokluk, Allah için söz konusu değildir. Allah dışındaki her şey sonradan Allah tarafından yaratılmıştır.

Beka (Ebedi oluş)

Allah Teâlâ'nın ezeli olduğu gibi, ebedi olduğunu ve sonu olmayacağını ifade eder. Yani varlığının başlangıcı olmadığı gibi, sonu da yoktur. “*Ewel, Âhir, Zâhir ve Bâtın olan O'dur.*” (Hadid, 57/3). Ezeli olan bir şeyin sonu da olmayacağı zorunlu ve aşikârdır.

Vahdaniyet (Bir ve Tek olma)

Allah Teâlâ'nın bir olup ortağı ve eşi olmadığını, tek olup dengi bulunmadığını ifade eder. Allah'ın birliği (tevhid) inancı, iman esaslarının ve dini inançların temelini oluşturur. Kalbinde tevhid inancı olmayan insanın, Allah yanında hiçbir inancı ve ameli geçerli değildir. Bu nedenle İslamiyet, bütün insanları Allah'ı birlemeye ve şirkten tenzihe davet etmiştir. Dolayısıyla, Allah'ın varlığını tasdik ettikten sonra en önemli gerçek, tevhid inancıdır.

“*De ki Allah ahad (bir) dir.*” (İhlas, 112/1)

“*Eğer yer ve göklerde Allah'tan başka bir ilah olsaydı, bütün kainat fasid olur, hiçbir şey oluşmazdı.*” (Enbiya, 21/22)

“*O'nunla birlikte hiçbir ilah yoktur. (Eğer olsaydı) her ilah kendi yarattığını sevk ve idare eder ve mutlaka birisi diğerini galebe ederdi (üstün gelirdi).*” (Mü'minun, 23/91)

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Hiçbir şeye benzemez

Allah Teâlâ, sonradan varlık kazanan hiçbir şeye ne zatiyla ne de sıfatlarıyla benzemez.

“O’nun benzeri yoktur. O, her şeyi işitici ve görücüdür.” (Şura, 26/11)

“Ve hiçbir şey O’nun dengi değildir.” (İhlas, 112/4)

“Her ne ki senin aklına geliyor, işte Allah onun gayrisidir.” (Hadis-i Şerif)

Hiçbir şeye muhtaç değildir

Allah Teâlâ, başka bir varlığa muhtaç olmadan zatı ile kaimdir. Allah’ın dışında her şey sonradan meydana gelmiştir. Dolayısıyla bir yaratana muhtaçtır. O, Hâlik’dir, O’ndan başka her şey mahlûktur.

Sübuti Sıfatlar:

Bu sıfatlar, Allah Teâlâ’nın zatı ile kaim olan ezeli ve hakiki sıfatlarıdır. Bu sıfatlar şunlardır: Hayat, İlim, İrade, Kudret, Yaratma (Tekvin), Sem’i ve Basar, Kelam.

Hayat

Allah Teâlâ hayat sahibidir, yani diridir. Bu sıfat, Allah’ın ilim, irade ve kudret gibi sıfatlarla vasıflanmasını sağlayan ezeli bir sıfattır. Ancak diri olanların ilim, irade ve kudretinden bahsedilebilir. Bu sıfattın zıddı, ölü olmaktır. Bu ise Allah için muhaldir yani imkansızdır.

İlim

Allah Teâlâ, bütün mevcudata âlim olup ilmi her şeyi kuşatmıştır. Yerde ve göklerde zerre miktarı kadarda olsa hiçbir şey ilminin dışında değildir.

“O her şeyi bilir.” (Bakara, 2/29)

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

“Yaratan bilmez mi? O’nun ilmi lâtif olduğu için her şeyi bilicidir.” (Mülk, 67/14)

İlmin zıddı cehalet, gaflettir. Bunlar Allah için muhaldir.

İrade

Allah Teâlâ her şeyi dilediği şekilde yaratır, istediği gibi tayin ve tespit eder. Kâinatta olmuş ve olacak her şey, Allah’ın dilemesi ve irade etmesiyle olmuştur ve bundan sonra da öyle olacaktır.

“Allah dilediğini yaratır. Bir işe hükmederse ona ancak ‘ol’ der, o da oluverir.”
(Ali İmran, 3/47)

Kudret

Allah Teâlâ’nın her şeyi yapmaya gücü yetmesi demektir. O’nun sonsuz kudreti olduğunu ve her şeye kadir olduğunu, bu kâinatın yapısına ve işleyişine bakarak kolaylıkla anlarız.

Tekvin (Yaratma)

Allah Teâlâ, icat etme ve yaratma sıfatını haizdir. Yok olan bir şeyi ortaya çıkarıp onu var eder. Bununla beraber yaratma ona vâcip (zorunlu) olan bir şey değildir. Dilerse yaratır, dilemezse yaratmaz.

Sem’î ve Basar (İşitme ve Görme)

Allah Teâlâ her şeyi işitir ve görür. O’ndan hiçbir şey gizli kalmaz. İçimizden geçenleri, varlıkların her türlü hareketlerini en ince teferruatına kadar işitir ve görür. Bizlerin kalpten yaptığımız bütün duaları duyar ve onlara hikmetiyle karşılık verir.

Kelam

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Allah Teâlâ harfe ve sese muhtaç olmadan konuşur. Hz. Musa (as) Allah'ın ses ve harf olmayan kelamını duymuştur. Kur'an da Allah kelamıdır. Allah'a bu sebeple Müttekellim denilir. Allah, kelam sıfatıyla peygamberlere vahiyler, mahlukata ilhamlar göndermiş ve İlahi kitaplar inzal etmiştir. Bütün bunlar Allah'ın kelam sıfatının tecellileridir.

Meleklerle İman

Allah'ın görevlendirdiği sayıları bilinemeyecek kadar çok olan meleğin varlığına iman edilmelidir. Dört büyük melek vardır. Bunlar Cebrail (as), Mikail (as), Azrail (as) ve İsrafil (as) dır. Cebrail (as) peygamberlere vahiy getirmekle görevlidir. Mikail (as) kainatın düzenini Allah'ın tayin ettiği şekilde idare eden melektir. Azrail (as) insan ve cinlerin ömürleri sona erdiğinde canlarını kabz etmekle görevlidir. İsrafil (as) kıyametin başladığını bildirecek olan Sur'u üflemekle görevlidir. Bu meleklerle görevlerinden dolayı düşmanlık beslemek doğru değildir. Ayrıca her insanın iki yanında iki yazıcı melek ve ön ve arkasında iki tane koruyucu melekler vardır. Bundan başka, Arşı taşıyan dört melek vardır ki bunların sayısı kıyamette sekize çıkacaktır. Ayrıca Allah'ı tespih ve takdis eden ve sayılarının ne olduğu bilinemeyecek kadar çok olan melekler vardır.

Kitaplara iman

Allah Teâlâ bazı peygamberlere kitaplar ve bazı peygamberlere de sayfalar göndermiştir. Gönderilen dört büyük kitap vardır. Bunlardan Zebur Hz. Davut'a, Tevrat Hz. Musa'ya, İncil Hz. İsa'ya ve Kur'an Hz. Muhammed'e gönderilmiştir. Hz. Adem'in oğlu olan Hz. Şit'e 50 sayfa, Hz. İdris'e 30 sayfa ve Hz. İbrahim'e 20 sayfa indirilmiştir. Biz bunların hepsine iman ederiz. Kur'an dışındakiler belli kavimlere gönderilmişken, Kur'an bütün insanlara gönderilmiştir. Kur'an – ı Kerim gönderildikten sonra diğer kitapların hükümleri ortadan kaldırılmıştır. Diğer kitapların asılları bugün mevcut değildir. Ancak bugün ortada bulunan Tevrat ve İncil nüshalarının insan eliyle yazılmış oldukları birer gerçektir. Dolayısıyla bu kitapların içlerinde birçok çelişkiler mevcuttur. Kur'an, Allah tarafından muhafaza edildiğinden günümüze kadar hiçbir değişikliğe uğramadan gelmiştir ve içinde hiçbir çelişki yoktur. Kur'an, Peygamberimizin (sav) en büyük mucizesidir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Peygamberlere İman

Peygamberlerin gönderilmesinin muhal olmayıp aklen caiz ve şer'an vaki olduğuna inanmaktır. Akıl, kendi başına insana yarayışlı ilaçları bulamadığı gibi, ahrette de insanı kurtaracak çareleri bulamaz.

Allah Teâlâ, Hıristiyanlık, Yahudilik ve Sabîilik gibi dinleri nesheden olarak Hz. Muhammed'i (sav) son peygamber olarak göndermiştir. Diğer peygamberler, belirli bir kavme tebliğ etmesi için gönderilmişken, Peygamberimiz (sav) bütün insanlara tebliğ için gönderilmiştir. Allah peygamberlerini mucizeler ve açık alâmetlerle takviye etmiştir. Son peygamberi Hz. Muhammed'i de (sav) birçok mucizelerle takviye etmiştir. Bunlardan bazıları, ayın ikiye bölünmesi, taşların tespahi, dilsiz hayvanların konuşması ve parmakları arasından suların akmasıdır.

Peygamberimizin (sav) en büyük mucizesi Kur'an-ı Kerim'dir. Çünkü Kur'an'ın doğruluk, fesahat ve nazmını bir araya getirmek insan kudretinin çok üstündedir. Bugüne kadar da Kur'an'ın bir ayetinin benzeri insanlar tarafından ifade edilememiştir.

İmanın bir parçası olarak, Peygamberimizin (sav) haber verdiği şeylere inanıp tasdik etmek vaciptir. Bunlardan bazıları, Münker ve Nekir suali, Kabir azabı, Mizan (Terazi), Sırat köprüsü, Cennet ve Cehennemdir.

Biz bütün peygamberlere iman eder ve onları severiz. Ancak onlar bizim peygamberimiz değildirler. Bizim peygamberimiz Hz. Muhammed (sav) dir. Biz ancak Hz. Muhammed'in (sav) şeriatına tabi oluruz. Diğer peygamberlerin şeriatına tabi olmayız. Bunun aksine uymak insanı küfre götürür.

Hayır ve Şer

Dünya ve ahrette her türlü hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanmaktır. O'nun dilemesi olmadan hiçbir kimseye hayır ve şer dokunmaz.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

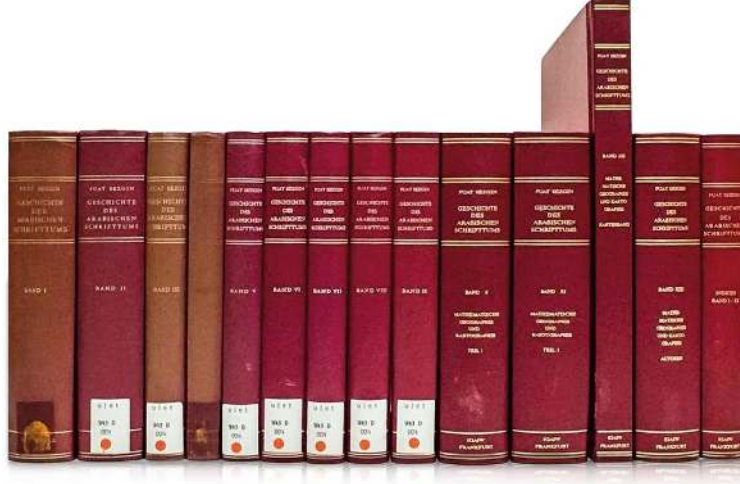
Ölümden Sonra Diriliş

Kıyametten sonra insanların kabirlerinden tekrar dirilmelerine inanmaktır. Ahiret hayatı dediğimiz hayatın başlangıcı, kabirlerden tekrar dirilmedir. İnsanlar kabirlerinden dirilerek kaldırılır ve Allah'ın huzuruna getirilirler. Sonra dünyada yaptığı işlerin hesabı görülerek bir kısmı yaptıkları iyi amellerin karşılığı olarak cennete, bir kısmı da yaptığı kötü amellerin karşılığı olarak cehenneme sek edilirler.

Allah'a şirk koşanlar ve münafıklar cehennemde ebedi olarak kalırlar ve bir daha dışarı çıkamazlar. Ancak Allah'a şirk koşmamış müminler, günahlarının karşılığı olan cezalarını çektikten sonra cennete girerler. Bir kısım müminler yaptıklarının karşılığı ve Allah'ın lütfu olarak doğrudan cennete girerler. Cennete girenler, Allah'ın nimet ve ihsanlarına muhatap olarak orada ebediyen kalırlar.

İman bir bütündür. Yukarıda anlatılanların her biri imanın birer parçasıdır. Herhangi bir parçayı tasdik etmeyen bir insanın imanı tam olmaz. İmanı tam olmayan birisinin ahretinin kurtuluşu şüphelidir. Onun için her Müslüman, imanın bütün parçalarına gönülden inanmalıdır.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İlmin Güzellikleri

“*ilim*” kelimesi, Arapça bilmek anlamına gelen “*alime*” kökünden türetilmiştir. İlim kelimesinin buna göre anlamı, bir şeyi hakikatiyle idrak etmek demektir. Bu idrak iki türlü olur:

1) Bir şeyin zatını idrak etmek,

2) Bir şeyle ilgili, kendisinde mevcut olan bir şeyin, kendisinde mevcut olduğuna hükmetmek ya da kendisinde olmayan bir şeyin kendisinde olmadığına hükmetmek.

İlim kelimesi bugün kullanılan *bilim* ve *bilgi* kelimeleri ile eş anlamlıdır.

İlim sahibine *alim* denir. Kur’an’da ilim ve alimler hakkında birçok ayetler vardır.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

“De ki, hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” (Zümer, 39/ 9)

“Allah içinizden iman edenleri yüceltir; kendilerine ilim verilmiş olanları ise , kat kat derecelerle yükseltir.” (Mücadele,58/11)

“Kullar arasında Allah Teâlâ’dan - en çok – korkanlar alimlerdir.” (Fatır, 35/28)

“Her ilim sahibinin üstünde bir bilen vardır.” (Yusuf, 12/76)

İlim ve alimler hakkında Peygamberimizin (sav) bir çok hadisi vardır:

“Alimler, peygamberlerin varisleridir.” (Ebû Dâvud, Tirmizi)

“Kıyamet gününde alimlerin mürekkebi, şehitlerin kanı ile tartılır.” (Ebûd-Derdâ)

“Kıyamet gününde üç sınıf insan şefaath eder. Bunlar da peygamberler, sonra alimler ve sonra da şehitlerdir.” (İbn Mâce)

İbn Arabi (ra), Marifet ve Hikmet adlı eserinde ilmi şu şekilde tasnif etmiştir:

İlimler üç merteye üzeredir. Birincisi *Akıl İlmi*, ikincisi *Haller İlmi* ve üçüncüsü *Sırlar İlmi*dir.

Bazı âlimlere göre ise ilim iki çeşittir: Zahiri ilimler, Batını ilimler. Zahiri ilimler Akıl ilimleri içine, Batını ilimler ise Haller ve Sırlar ilmi içine girer.

Haller İlmi, Sırlar İlmi ve Batını İlimler Tasavvufun konusudur.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Akli ve Nazari (teorik) İlimler

Bu ilimler kategorisine bugünkü fizik, kimya, biyoloji, matematik, felsefe, mantık, sosyoloji ve psikoloji gibi ilimler girer. Bu ilimlerin konusu tabiatta, insan ve toplum hayatında ve insan zihninde meydana gelen olgulardır. Bu ilimler, bu olguları bir kavram sistemi içinde ifade etmeye çalışırlar. Bu kavram sistemine teori (kuram) denir. Teorilerin oluşması için çeşitli yöntemler kullanılır. Bu yöntemler deney, gözlem, ölçme ve hesaplamaya dayanırlar.

Teori adı verilen kavram sistemi içinde bir takım temel kabuller ve hipotezler vardır. Temel kabuller aşikar olarak doğru kabul edilirler, fakat bunlar ispat edilemezler.

Örneğin, Matematik ilmi, belirli sayıda aksiyom üzerine inşa edilmiştir. Aksiyomlar, matematiğin temel kabulleridir. Doğru olarak kabul edilirler, fakat doğrulukları ispat edilemez. Eğer bu aksiyomlardan birini çıkarırsanız bugün kullanılan matematik ortadan kalkar. Bununla beraber bu aksiyom sistemi yardımıyla elde edilen matematiksel sonuçlar tabiatta işe yarar. Binalar, köprüler bu matematiğin yardımıyla inşa edilirler. Uzay araçları bu matematiğin kullanılmasıyla yörüngelerinde hareket ederler. Ancak, matematik ilmi, her ne kadar insanlar aksini düşünseler de, mutlak kesin bir ilim değildir. Yani sonuçları için mutlak doğrudur diyemeyiz; sadece kabul ettiğimiz aksiyom sistemine göre doğrudur diyebiliriz.

Akli ilimlerin temel sorunu, geliştirilen teorilerin tabiattaki gerçek yapıyı ne derecede doğru ifade edebildiğidir. Diğer bir deyimle, teori mutlak gerçeği ne kadar yansıtabilmektedir. Bu sorunun cevabı, kadim Yunan filozoflarının (M.Ö. 4. ve 5. asır) zamanından beri aranmakta, fakat günümüze kadar hala tam cevaplanmış değildir. Akli bilimlerle uğraşan bilim adamları, eski yunanlılardan beri mutlak gerçeği formüle edebilmek için çeşitli teoriler, görüşler ve modeller ileri sürmüşler, fakat bunların hepsi mutlak bir başarıyla söz konusu olan soruya cevap verememişlerdir. Bu çalışmalar, problemin çözümüne uzay ve zaman bakımından kısmi, parçalı ve sınırlı olarak katkılar sağlamışlar ama hiçbir zaman aranan mutlak çözüm elde edilememiştir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Batıda geliştirilen bilim felsefesi kendisini varlık ve bilgi kavramı etrafında şekillendirmiştir. Ancak, müspet bilimlerin doğanın mutlak gerçeğini tam olarak ifade etmekten uzak kaldığını görenler, yönlerini değiştirip kendilerine daha pragmatik bir hedef seçmişlerdir. Bu hedefe göre, bilimsel teorilerin mutlak gerçeği ifade edip etmemeleri önemli değildir. Önemli olan, teori ile elde edilen verilerin gözlem ve deney ile elde edilen sonuçlarla uyumlu olmasıdır. Bu düşüncelerinin asıl sebebi, doğanın mutlak yapısını açıklayabilecek bir teoriyi inşa edememelerindedir. Günümüzde, üzerinde en çok çalışılan ve birçok gizemi içinde bulunduran Kuantum Teorisi, İzafiyet Teorisi ve Parçacıklar Teorisi gibi konular, bugünkü müspet bilim adamının yukarıdaki tespit ettiği hedefleri teyit eder mahiyettedir. Yani, bu fiziksel teorilerde eksiklik ve tutarsızlıklar kaçınılmazdır, ancak lokal ve kısmi olarak gözlem ve deney sonuçları ile teoriler uyumludur.

Akli ilimlerin yukarıda açıklanan durumunu en iyi anlatan bir husus, Kurt Gödel'in 1931 yılında kanıtlayıp yayınladığı *eksiklik* kuramıdır. Gödel, bu kuramında, bütün doğru hesaplamaların doğruluğunun kanıtlanamayacağını kanıtlamıştır. Gödel'in bu teorisi, tıpkı Heisenberg'in Belirsizlik İlkesi gibi, kainatı anlama ve onun mutlak gerçeğini, akıl ilimleriyle tam olarak ifade etme konusunda bir sınırlama getirmiştir.

Bu konuda, günümüzün bazı meşhur bilim adamlarının da çeşitli itirafları vardır. Örneğin, Stephen Hawking, "Zamanın Daha Kısa Tarihi" adlı kitabında şunları yazıyor: "Fiziksel Kuramlar, birer varsayım olmaları bakımından daima geçicidir, asla kanıtlayamazsınız. Deneyle sonuçları, kuramla ne kadar uyumlu çıkarsa çıksın, bir sonraki sonucun, kuramla çelişmeyeceğinden emin olamazsınız"(sayfa 18). Bununla beraber, Hawking aynı kitapta özlemini şu cümlelerle ifade ediyor: "Dünyanın temelinde yatan düzeni anlamayı çok istiyoruz. Bugün bile neden burada olduğumuzu ve nereden geldiğimizi bilmeye can atıyoruz"(sayfa 21).

Hawking'e ve aynı özlem içinde bulunan diğer müspet bilim adamlarına, kainatın temelinde yatan düzenin ne olduğunu, İslam Tasavvufu yardımıyla, web sitemizde yayınlanan makalelerde açıklamaya gayret ettik. Gayret bizden, Tefik Yüce Allah'tandır.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Müspet bilim adamlarının hepsinin ortak kanaati, kainatın mükemmel bir sisteme göre çalıştığıdır. Kainattaki bu mükemmel çalışan sistem, evrendeki hayatın ve düzenin devam etmesini mümkün kılacak şekilde titizlikle ayarlanmıştır. Örneğin, bir elektronun elektrik yükü sadece birazcık farklı olsaydı, yıldızların elektromagnetik ve kütleçekim kuvvetleri bozulur, ne hidrojen ve helyum yakabilir ne de patlayabilirlerdi. Bütün canlıların temel taşı olan hücrelerin çalışma sistemleri bir mucizedir. Onlardaki en ufak bir sapma yaşamı imkansız hale getirmeye neden olacaktı.

Bu ilimler insanlara faydalı olan birçok sonuçları, onların istifadesine sunmaktadır. Fakat, bu ilimlerle elde edilen sonuçların hepsinin insanlara fayda getirdiğini söyleyemeyiz. Çünkü, insanlar egolarının hakimiyeti altında olduklarından, kolaylıkla maddi çıkar uğruna yanlış kullanılmaları mümkündür. Buna iki örnek verelim: 1) İlaç sanayi insanlara ne kadar faydalıdır. Burada para kazanma hırsı birçok yanlış uygulamalara neden olmaktadır. Salgın hastalık korkusu yayarak insanlara gereksiz aşılar yapılmaktadır. Bitkisel ilaçların gelişmesi yasalarla engellenerek, insanlar birçok yan etkili ilaçları kullanmaya zorlanmaktadır. 2) Savaş sanayi, egemen güçlerin iktidarlarını güçlendirme ve devam ettirmek için kullanılmaktadır. Bunun sonucunda milyonlarca insanın haksız yere ölmesi kimsenin umurunda değildir. 2. dünya harbindeki nükleer silahların tahribatı hala devam etmekte, ama nükleer silah yarışı hala devam etmektedir. Bu yarışın asıl kahramanları bilim adamlarıdır. Onlar bütün bilimsel gayretlerini bu yönde yoğunlaştırarak bu sonuçlara hizmet etmektedir. Burada ilmin etik tarafı tartışmaya konudur. Bu gibi olumsuzluklardan ancak ve ancak İslami ilim anlayışıyla kurtulmak mümkündür.

Haller İlimi

Haller ilmi, ancak zevkle ulaşılabilecek bir ilimdir. Akıllı biri, akılla o ilmin sınırlarını çizemez ve delillerle onu tanımayı başaramaz. Bu tıpkı balın tatlılığı, sabrın acılığı ve cinsel ilişkinin ve buna benzerlerin zevki gibidir. Bu ilimleri tanımak, ancak onlarla sıfatlanmış olanlara ve onları tadanlara mahsustur. Bunların dışındaki kimselerin, bunları tanımaları muhaldir, mümkün değildir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Haller ilmi, sırlar ilmiyle akıl ilmi arasında olan orta ilimlerdir. Hal ilminin, sırlar ilmine yakınlığı, akli ilimlere olan yakınlığından daha fazladır. Hal ilmine inananların çoğu, tecrübe ehli olan insanlardır. Hal ilmi, onu müşahede eden nezdinde zaruridir. Dolayısıyla, zaruri akli ilim sınıfına yakındır, belki de o, odur.

Haller ilmi, sırlar ilmine bir geçiş noktasıdır. Haller ilmine sahip olmadan sırlar ilmine vakıf olunmaz.

Sırlar İlimi

Sırlar ilmi, akıl sınırı ötesinde olan ilimdir. Bu ilim peygamberlere ve velilere mahsustur. Bu ilim, Ruhü'l - Kudûs vasıtasıyla kalbe ilham edilir. Bu ilim de iki çeşittir. Birincisi, akılla idrak edilebilir. Ancak bunu idrak eden alim için bir görüş hasıl olmaz. İkinci kısım ise haber ilimlerinin başıdır.

Bilesin ki, sırlar ilmi senin nezdinde güzel olursa ve sen onu kabul edersen ve ona inanırsan, o zaman sana ne mutlu! Hiç kuşku yok ki sen mutlaka o ilimden bir keşif üzerindesin hatta bunu farkında bile değilsindir. Başka bir şey değil sadece buna bir yol, bir imkan vardır; çünkü kalp ancak doğru olduğuna güvendiği bir şeyle mutmain olur. Burada akıl için bir giriş yoktur, çünkü bu ilim aklın kavrayacağı türden ilim değildir. Ancak masum biri (peygamber) bu ilmi sana anlatacak olursa, işte o zaman akıllı insanın kalbi mutmain olur, sakinleşir. Fakat masum olmayan biri bunu anlatacak olursa, o zaman onun sözünden ancak zevk sahibi olan birisi tat alır.

Sırlar ilmine sahip olan alim, bütün ilimleri bilir. Bu ilim bütün ilimlerin hepsini kapsar. Öteki ilimleri bilenler böyle değildir. Bu nedenle, her şeyi kuşatan, bütün bilgileri ihtiva eden bu ilimden daha şerefli bir ilim yoktur.

Bu ilimin varlığı konusunda birçok deliller vardır. Bunlardan bazılarını aşağıda veriyoruz:

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

► Ebu Hureyre (ra) bir ifadesinde şöyle buyurmaktadır : *'Allah'ın Resulü'nden (sav) iki dağarcık dolusu ilim öğrendim. Onlardan birisini dağıttım, ötekine gelince, eğer onu da dağıtsaydım, benim şu boynum kesilirdi.'* Bu hadis Sahih-i Buhari'de mevcuttur. Buradaki ikinci dağarcıktaki ilim sırlar ildir. Ancak insanların bunu idrak edemeyeceklerinden korktuğundan, bu ilimi herkese açıklamamıştır.

► Aynı şekilde, İbn Abbas (ra) Talak suresi, 12. ayeti hakkında şöyle söylemiştir: *'Eğer ben bu ayetin tefsirini söyleseydim, mutlaka beni recm ederdingiz, taşa tutup öldürürdünüz, (veya başka bir nakilde), kesinlikle benim kafir olduğumu söylerdingiz.'*

► Hz. Ali bin Talib'in (ra) şu sözü de bu anlamdadır:

Nice ilim cevheri vardır ki eğer ben onu açıklasaydım,

Kuşkusuz bana 'Sen putlara tapanlardansın' denilirdi;

Ve Müslüman adamlar helal sayarlardı benim kanımı;

Yaptıkları bu en çirkin işi de güzel sayarlardı.

Bu hakikati kuşkusuz çoğu insan inkar eder, kabul etmez. Arif olan akıllı insan ise, onların inkarı konusunda aleyhte bir tutuma girmemelidir.

Hz. Musa (ra) ve Hızır (as) arasında Kur'an'da anlatılan öyküde de bu husus açıkça dile gelmiştir. Bizzat bu öyküyü bile, inkarcılara karşı bu konuda delil olarak kullanabiliriz. Bununla beraber, inkar edenlere karşı herhangi bir kızgınlık ve düşmanlık beslemeyiz. Sadece, Kehf suresi, 78. ayette denildiği gibi, *'İşte bu, benimle senin aramızın ayrılmasıdır'* deriz.

Sırlar ilmi, insanın varlıklara bakış açısını, akli ilimlere göre çok farklı yönler çevirir. Bu ilmin kazandırdığı bilginin mahiyetini birçok makalemizde dile getirdik. Sırlar ilmi ile elde edilen gerçekler aslında bütün ilim alemine çok yeni görüşler getirecektir. Böylece bugün müspet ilimlerin açıklayamadığı hususlarda, tam ve çelişkisiz yorumlar kazandıracaktır.

Akıl İlimiyle Sırlar İlminin Karşılaştırılması

► Akılcı ilim adamı, fikrinin otoritesi altında bağlanmıştır. Çünkü insandaki her gücün, serbestçe dolaşabileceği fakat dışına çıkamayacağı bir alanı vardır. Bir güç kendi hüküm sürdüğü alanın dışına çıkarsa hata eder ve yanılığa düşer. Bu da onun doğru yoldan sapmasıdır. Akıl gücü de aynı şekildedir. Aklın da hüküm sürdüğü bir alanı vardır ve bu alanın dışına çıkarsa hata yapar.

► Fikir araştırmasıyla kesin doğru ile kesin yanlış ayırt etmek imkansızdır. Bu konuda insan Allah'a muhtaçtır. Dolayısıyla, fikir araştırmasının doğrusuyla yanlışını ayırt edip hüküm verirken başvuru kaynağımız Allah'tır. Sırlar ilminde ise, fikir gücünü kullanmadan, öğrenilmesi amaçlanan bilgileri elde etmek için işin başında Allah'a dönülür. Sufiler bu görüşü benimseyerek, Allah'ın verdiği bilgiye dayanarak davranmışlardır.

► Her ilim cümlelerle ifade edildiği zaman güzel olur ve manası anlaşılır. Akli ilimler böyledir. Ancak Sırlar ilmine gelince, cümleler onu anlattığı zaman, insan onu anlamakta, idrak etmede zorlanır, güçlkle karşılaşır; dahası mutaassıp zayıf akıllar belki onu dışlar, reddeder. Çünkü zayıf akıllar, Allah'ın o sırlar içine koyduğu görüşlerin ve düşüncelerin hakikatini kavrayabilecek kapasitede değillerdir. İşte bu nedenle, sırlar ilmine sahip olan kişiler çoğu zaman hakikatleri şiirlerde örnekler vererek anlatırlar.

► Sırlar ilmine göre, Allah'tan alınan bilginin dışında gerçek bilgi yoktur. Yalnız Allah bilen ve öğretendir. Bilgisini Allah'tan öğrenen birisinin bilgisine kuşku girmez. Dolayısıyla sırlar alimi, Allah'ı taklit edenlerdir.

► Eşyayı zatı ile bilmediği sürece kimse adına bilgi gerçekleşmez. Akıl yoluyla eşyanın zatını anlamak imkansızdır. Ancak keşif yoluyla anlaşılabilir. Bu da sırlar ilminin yöntemidir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

► İlahi keşif olmaksızın, kainatın olgularını incelemek insanı mutlak gerçeğe ulaştırmaz. Akli yöntemi kullananlar zorunlu olarak görüş ayrılığına düşerler. Bu nedenle, Ruhu'l-kudûs ile desteklenmiş mutlu grup, düşüncelerinden soyutlanma, güçlerinin sınırlanmasından kurtulmaya ve en büyük nur ile bütünleşmeye kendilerini adanmıştır. Bu durumda gerçeği olduğu hal üzere müşahede ederler. Bunu teyid eden ayetler şunlardır:

“Allah ona “Andolsun sen bundan gaflet içinde idin. Şimdi senden gaflet perdesini kaldırdık. Bugün artık gözün keskindir” der.” (Kaf, 50/22)

“Şüphesiz ki bunda kalbi olan ve hazır bulunup kulak veren kimse için elbette bir öğüt vardır.” (Kaf, 50/37)

► Fikir gücü, karıştırmaya ve güvenilir olmayan bilgiye yol açar. Dolayısıyla fikirle ilgilenmek sırlar ilminde bir perde olur.

► Sırlar aliminden doğru bilgi gelir ve bu delil sahibine şöyle der: Teorik düşüncenin verdiği yorum, onu söyleyenin kendi kastı olduğu ve dolayısıyla doğru bilgiden yoksunluğunun ta kendisidir. Bu şekilde bir bilgiye tesadüf etsen bile, bu bilginin mutlak bilgi olduğuna inanman iman açısından sakıncalıdır. Doğru bilgi, kendisiyle birlikte imanın kalacağı bilgidir. Mutluluk ise, imanla ve doğru bilgiyle irtibatlıdır.

► Hakk, herkesin kendisi hakkındaki inancının ve bilgisinin kendisidir. O bilgiler, Hakk'a delil oldukları bağlamda insanları perdelerler. Böyle bilgilere misal olarak, matematik, mantık ve doğa bilimlerini verebiliriz. Bu alanlardaki herhangi bir bilimde Allah'ı bilmeye götüren bir yol ve delil vardır. Fakat insanların çoğu, söz konusu bilime Allah'ı gösteren yönü aramak için eğilmez. Bu durumda bilim eleştirilir ve onun Hakka delil olduğu yön görülmez olur.

► İnsanı keşif bilgisine ulaştıracak yegane yol, bütün bilinenlerin ve bütün kainatı zihninden uzaklaştırarak, boş bir kalple Allah karşısında huzur, murakabe ve dingillik halinde oturmasıdır. Kalbiyle Allah ismini zikreder ve kendisine Allah'ı bilmeye ulaştıracak delil aramaz. Bu itibarla, kapıya bağlanıp zikrederek kapıyı çalması Allah katında ona verdiği bir rahmettir.

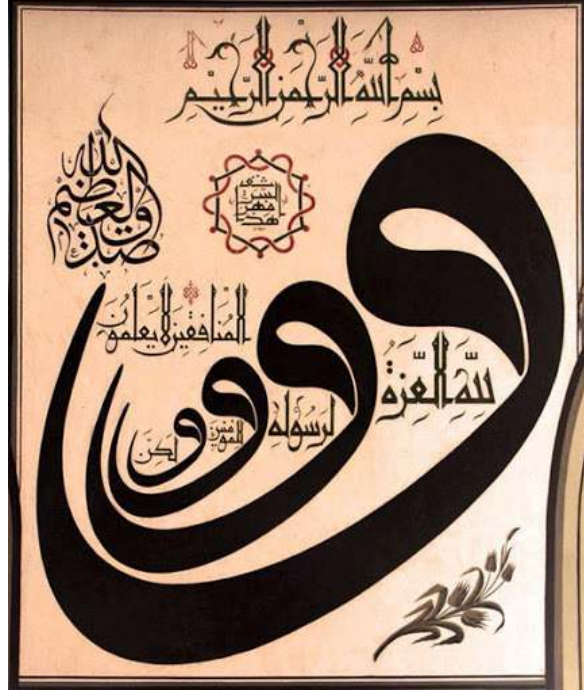
Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

- ▶ Görülen ve bilinen her şey mukayyettir, yani kayıtlı, şartlı ve sınırlıdır. Dolayısıyla mutlaklığın yalınlığından aşağıdadır. Arzu edilen Hak Teâlâ ise, bütün kayıtlardan azadedir. O halde O'nu görüntü ve bilgi sahasının ötesinde aramak gerekir. Bu ise aklın idrakinin ötesindedir. Çünkü akıl, görülen ve bilinen şeylerin ötesini araştırmayı imkansız sayar.
- ▶ Dünyevi ilimlerin ilâhi âleme ait yüksek ilimlerle bir araya gelmesi, zıtların bir araya gelmesi türündendir ve imkansızdır.
- ▶ Kesin bilgi kalbin işidir. Hak Teâlâ tarafından ilham yoluyla vasıtasız olarak verilmiştir. Kalbin duyular vasıtasıyla Güneş'in varlığına inanması ilme'l-yakin türündendir. Kalbin ilham ile bilmesi ise ayne'l-yakin yerindedir. Aralarında büyük fark vardır.
- ▶ Bütün şer'i hükümler ve nübüwet kandilinden alınmış olan ilimler, manaları açık olarak doğruluğun tam merkezindedir. Onlara aykırı olan bilgi ve görüşler ise, tevil (yorum) ve keşif ile elde edilmiş olsa bile yanlış ve eğridir.
- ▶ Şeriat, ölümden sonraki tehlikeleri açıklıyor. Akıl da ileride olacak olan bu şeylerin mümkün olduğunu anlar, doğa da zararlı şeylerden kaçınmayı teşvik eder.
- ▶ Hanefi mezhebine göre, Allah'ı marifet (bilmek) aklen vaciptir (zorunludur). Hatta hiç peygamber görmeyen, din namına bir şey duymayan bir insan – mademki vardır- akli ile bu kainatın bir yaratıcısı olduğunu bulmakla mükelleftir ve bundan mesuldur. Fakat ibadet kısmı aklen bulunamaz. Bunun için nakil bilgisi gereklidir.

Sırlar İliminde Objektiflik

Bazı insanlar, sırlar ilminde keşif yoluyla elde edilen bilgileri kabul etmezler ve bu bilgilerin kendilerini bağlamadığını ileri sürerler. Tabii ki insanlara, keşif bilgilerini mutlaka kabul etmelidirler diye bir dayatma söz konusu değildir. Ancak bu bilgilerin muhtevası ve elde ediliş yöntemi, hemen baştan ret edilecek bir husus değildir. Çünkü, sırlar ilmi, herkesin onu elde etmesine açıktır. Bununla beraber bazı koşullar da söz konusudur. Birincisi, kişi buna kabiliyetli olmalıdır. İkincisi, kendisine bunu öğretecek bir kamil mürşidin nezdinde sıkı bir eğitime tabi olmalıdır. İnsan bu şartları sağladıktan sonra sırlar ilmine vakıf olabilir. Fakat birçok insan, fazla uğraşmadan keşif bilgilerine ulaşmak isterler. Bunun ise imkansız olduğu açıktır. Ayrıca sırlar ilmine sahip olan ve birbirleriyle gerek zaman bakımından gerekse mekan bakımından tamamen farklı konumlarda bulunan insanların açıkladıkları keşif bilgileri, birbirlerine tamamen uygun olup aralarında bir çelişki yoktur. Bu nedenle sırlar ilmi objektif bir ilimdir.

Aynı durum diğer akli ilimlerde de vardır. İyi bir fizik alimi olmak için, insanın, iyi bir bilim merkezinde gayet zor bir eğitim geçirmesi zorunludur. Ayrıca böyle bir eğitim için de kabiliyetinin bulunması gerekir. Bu demektir ki, önüne gelenin iyi bir bilim adamı olması mümkün değildir. Fakat nedense insanlar fizikçilerin araştırma sonuçlarını, anlamasalar da itiraz etmeden kabul ederler, ama sırlar ilmine sahip alimin keşif bilgilerine hemen itiraz ederler. Bu, ilim kavramının ne olduğunun, insanlar tarafından iyice bilinmemesinden ve kendilerindeki İslam inancının yeterli derecede oluşmamasından kaynaklanmaktadır.

Tasavvufun Güzellikleri

Tasavvuf kelimesi terim olarak ikinci hicri asırda ortaya çıkmıştır. Kitap ve Sünnette, Ashab ve Tabiinin sözlerinde onunla ilgili bir ize rastlamıyoruz. Bilinen bir şey varsa o da bu kelimenin sonradan ortaya çıkmış olmasıdır. Tasavvuf kelimesinin, nereden geldiği ve ne anlama geldiği insanları bir hayli meşgul etmiştir. Kimi “sof” (yün) den, kimi “safâ” (safılık) dan, kimi “safv” (temizlik) den demiştir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Bununla beraber tasavvufun özü, Asr-ı Saadet, Ashab ve Tabiinin dönemlerinde de mevcuttu. Adına tasavvuf denmese de manevi ilimler (sırlar ilmi) Peygamberimizin (sav) risaleti ile başlamıştır. Peygamberimiz (sav) sırlar ilmini, Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali gibi kendisine yakın olan sahabilere öğretmiştir. Sırlar ilmi bu şekilde Müslümanlar tarafından birbirlerine aktararak günümüze kadar gelmiştir. Bu nedenle, bütün tarikatların silsilesi Peygamberimize (sav) kadar çıkar.

Tasavvuf ehli, Sırlar ilmine sahip olan kişidir. Asr-ı Saadet ve sonraki dönemlerde, Sırlar ilminin elde edilebilmesi için gerekli olan yaşam tarzına uyulmuştur. Bunlar nefsin tezkiyesi (temizlenmesi) ve terbiyesi, Peygamber ahlakı ile ahlaklanması, iman konusunda ve batını sıfatlarda Peygambere uymaya çalışılmasıdır.

Günümüze kadar gelen gerçek tasavvuf, bu dönemlerin bir devamıdır. Bununla beraber zaman içinde birçok batıl tasavvuf anlayışları da ortaya çıkmıştır. Bugünün tasavvuf dünyasında bu karışıklık mevcuttur. Bugün, gerçek ile batıl tasavvufun ayrıt edilmesi zordur. Fakat aşağıda anlattığımız, tasavvufun temel ilkeleri kriter olarak kullanılırsa, insanlar gerçek ile batıl tasavvufu ayrıt edebilirler.

Şurası kesindir ki, gerçek tasavvufun ilk koşulu Peygamberimizin (sav) getirdiği İslam şeriatına eksiksiz uymaktır. Şeriata uymayan birisinin tasavvuf ehli olması mümkün değildir. Günümüzde, şeriati terk edip, bazı kavramları öne çıkararak tasavvuf ehli olunabileceği iddia edilmektedir. Şeriata uymayan bir hayat yaşayıp, aşk, sevgi, gönül, birleme, hazret-i insan gibi kavramlarla tasavvuf ehli olmaya çalışmak boşuna bir gayrettir. Bu yolla, gerçek bir tasavvuf ehli olunmaz ve dolayısıyla Sırlar ilmine sahip olunamaz.

Tasavvufun Amacı

Tasavvufun amacını anlatmak için, önce İslam mutasavvıfların bu konudaki veciz ifadelerinden bazılarını aşağıda ifade edelim:

- Tasavvuf, ilah karşısında temizlenmiş bir ahlaktır.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

- Tasavvuf bir ahlaktır. Kim ahlak bakımından senin önündeysen, tasavvufta da önündedir.
- Allah'ın ahlakıyla ahlaklanmak tasavvuf demektir.
- Tasavvuf, nefsin ubudiyete (kulluğa) sevki, kalbinde Rububiyete (Yaratana) taalluku (alakalanması) dır.
- Tasavvuf, yokluğun gizlenmesi, afetlerin müdafasıdır.
- Tasavvuf, ölmeden önce ölmektir.
- Tasavvuf, kalbi halkın dostluğundan uzak tutmak, tabii ahlaktan ayrılmak, beşeri sıfatların alevini söndürmek, nefsanî işlerden uzaklaşmak, ruhani sıfatlara yönelmek, hakiki ilimlere sarılmak ve şeriatla Resulullah'a (sav) tabi olmaktır.

Yukarıdaki veciz ifadelerden hareketle, tasavvufun amacının ne olduğunu kolaylıkla formüle edebiliriz. İnsan, ruh ve beden bir arada bulunduğu bir varlık olarak dünyada bulunmaktadır. Bu varlığa, nefis denen bir latif varlıkta eşlik etmektedir. Nefis, dünyanın bütün lezzet ve nimetlerini daima arzu eden bir konumdadır. Fakat insan dünyada, ibadet ve ahrete yönelik salih ameller yapması için bulunmaktadır. Bunlar nefsin hoşlanmadığı ve karşı çıktığı eylemlerdir. Her gün beş vakit namaz kılacaksınız, Ramazanda bir ay oruç tutacaksınız, hacca gideceksiniz, fakirlere sevdiğiniz mallarınızdan belli oranda zekat vereceksiniz, haramları terk edeceksiniz, gıybet etmeyeceksiniz, daima doğru olacaksınız vs. Nefis bu eylemlere karşı daima muhalif olup sizi onları yapmamaya zorlayacaktır. Sizin bu mücadelede galip gelmeniz hayati bir meseledir. Çünkü ahretinizi kurtarmanın tek çaresi bu mücadelede galip gelip, İslam şeriatını ve emirlerini tam olarak yerine getirmektir. İşte bu mücadelede galip gelmek için bir yol ve yöntem ihtiyacınız vardır. Tasavvuf size bu konuda bir yöntem belirler. Kalbin, nefsin arzularından uzak tutulması, nefsi güçlendiren eylemlerden vazgeçilmesi, insan ruhunu yükseltecek ve kemale erdirecek işlerle meşgul olunması gibi hedeflere ulaşmanın bilgisi ve yöntemleri tasavvufta mevcuttur.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Tasavvuf, insanın nefsinin arzularından kurtulmasını hedeflediğinden bu durum, ölmeden önce ölmek olarak vasıflandırılmıştır. Bu konuda Ebu Bekir (ra) için ifade edilmiş olan aşağıdaki hadisi söyleyebiliriz:

'Kim yaşayan insanlar arasında dolaşan bir ölüyü görmek isterse, Ebu Bekir'e baksın. Onun bünyesi diri fakat nefsi ölüdür.'

Daha önce de anlattığımız gibi, Tasavvuf öğrenmek ve onu yaşamak isteyenlerin uymaları gereken temel şeyler vardır. Bunlar önce tam bir İslamî imana sahip olmalıdır. İmanı kalbine sağlam yerleştirdikten sonra İslamî ilimi öğrenmelidir. Bu İslamî ilimin temeli, Kur'an-ı Kerim ve Peygamberimizin (sav) sünnetlerini bilmektir. Ayrıca bu bilgilere göre amel etmektir. İman ve amelini İslam yönünde uygulayanlar, artık tasavvuf öğrenmek ve yaşamak için yola çıkabilirler. Bunun için kalbin her türlü dünya hırsı ve sevgisinden temizlenmesi gerekir. Böyle temizlenmiş bir kalp ile, şeriatın emrettiği şekilde farzlara ve peygamberin emrettiği şekilde sünnetlere düzenli ve sabırlı bir şekilde devam etmesi halinde kalbde mârifet tecellileri hissedilecektir. Bu şekilde yola giren bir Müslümana Allah'ın rahmetiyle yol gösterilir ve kendisine manevi ilimlerden hikmetler öğretilir. Bu yol oldukça çetin bir yoldur. Birçok zorluklar, imtihanlar ve çileler kendisini beklemektedir. Fakat halis bir iman, tam bir şeriat ilmi ve ameli ile insanın bu güçlükleri aşması Allah'ın yardımıyla mümkündür. Maneviyatın bir kere tadını alanlar bir daha ondan ayrılmayı istemezler. Elde ettiği en yüksek Allah bilgisiyle ahrete intikal etmeyi beklerler. Ahrette de bu bilgilerle hayatı sonsuz olarak devam eder. İşte tasavvuf, Allah'ın insanlara bahşettiği böyle mükemmel bir güzelliştir.

Tasavvuf Yolunun Temel İlkeleri

Bu yolun temel prensiplerini on esasta toplamak mümkündür. Bu esaslar, tasavvufta başarılı olmak isteyenlerin mutlaka uyması gereken hususlardır:

Tövbe

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Tövbe, kulun kendi isteği ile Allah'a yönelmesidir. Kul, o vakte kadar işlediği günahlardan vazgeçmeye ve bir daha onlara geri dönmeye karar verir. İşlediği günahların af olması için Allah'a yönelir. Günahlar, Allah ile kul arasında bir perdedir. Allah'a temiz bir halde kavuşmak için kulun günahlardan arınması zorunludur. Bunun için nasuh (bozulmayan) bir tövbe ile Allah'a yönelmelidir.

Zühd

Zühd, mal, servet, makam gibi dünya güzelliklerinden uzak kalmaktır. İnsan sadece kendisine yetecek kadar olanıyla yetinmelidir. Bunun dışında kalanlar terk edilmelidir. Çünkü, ihtiyaç dışındaki dünya nimetleri kalbi çok meşgul eder. Bu da kalbin, Allah'ı düşünmesini ve O'nu zikretmesini engeller.

Allah'a Tevekkül

Kul her şeyin Allah'ın irade ve kudretiyle oluştuğunu düşünerek, her işinde öncelikle O'na güvenmelidir. Bununla beraber kul tedbir almaktan geri kalmamalıdır. Bununla beraber, aldığı tedbirin ancak Allah'ın dilemesi ile işe yarayacağını düşünmelidir.

Kanaat

Kanaat, yaşamak için zaruri olan ihtiyaçların dışındaki şeyleri ve arzuları terk etmektir. Zaruri ihtiyaçlarının giderilmesinde de, yeme, içme ve mesken gibi, israfa ve aşırılığa girmemek demektir. Yeme ve içmenin azalması nefsin şehvet gücünü azaltır, bu da istenilen bir şeydir. Çünkü nefsin şehvet gücünün azalması kalbi rahatlatır.

Uzlet

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Uzlet, insanın ihtiyacı kadar halkla beraber olması demektir. Bunun için, insanlarla ihtiyacı dışında beraber bulunmaktan kaçınmalıdır. Çünkü insanlarla aşırı birliktelik kalbin onlarla meşgul olmasına neden olur. Bu birlikteliklerin çoğu da boş işlerle meşgul olmak demektir. Oysa tasavvufta, kalbin Allah'ı bir an bile zikretmemesi hoş karşılanmaz. Ayrıca uzlet ve halvet (yalnız kalma) nefsin duygu ve şehvetle ilgili gücünü ve kuwetini de zayıflatmış olur. Bu da, kalbe nefsin arzularının tesir etmemesi konusunda büyük fayda sağlar.

Devamlı Zikir

Devamlı zikir, Allah'ın dışındakileri unutarak sadece O'nu zikretmek demektir. İnsanların Allah'ı çokça zikretmeleri birçok ayette emredilmiştir. Namaz, oruç, zekat, hac gibi farz ibadetler ile sünnet olan nafîle ibadetlerin her biri Allah'ı zikirdir. Kulun farz ibadetlerini yapması zorunludur. Ama Allah'a yakın olmak istiyorsa nafîle ibadetlerini arttırmalıdır. Ayrıca çeşitli tesbihatlarla Allah zikrini kalbine yerleştirmelidir. Bunun dışında da, her gördüğü ve duyduğu şeyde O'na işaret eden delilleri düşünerek Allah'ı zikretmelidirler.

Tamamen Allah'a Yönelme (teveccüh)

İnsanın asıl amacının Allah'ı bilmek ve O'na kavuşmak olmasıdır. Bunun için bütün kalbiyle ve eylemleriyle O'na yönelmelidir. Her yaptığı işi O'nun rızasını kazanmak için yapmalıdır. Allah'tan başka herhangi bir matlûb (istenen) , mahbûb (sevilen) ve maksûd (amaçlanan) yoktur. İnsan bir an olsa bile Allah'tan yüz çevirirse, çok şey kaybeder. Halbuki insanın amacı, daima O'nunla beraber olmak ve O'nun rızasını kazanmak olmasıdır.

Sabır

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Sabır, nefsin hoşlandığı her şeyden mücahede (uğraşma) ile uzak kalması demektir. Nefsin, zaruri olmayan isteklerine karşı durabilmenin bir yolu, onun isteklerini yapmayarak sabretmektir. Fakat bu o kadar kolay olmayıp bir uğraşmayı gerektirir. Nefis uzleti, az yemek yemeyi, boş işlerle uğraşmamayı istemez. İnsan, nefsinin heva ve heveslerine uyarsa, ömrünü boşa harcamış olur. Oysa ömür, insanın ahretini kazanması için tek sermayesidir. Bu nedenle bir hadiste şöyle denir: “*Cennetin etrafı sıkıntı ve güçlüklerle, Cehennemnin etrafı ise arzu ve hazlarla çevrilidir.*” (Buhari, Müslim)

Murakabe (Kendinden Geçme)

Murakabe, insanın bütün kuvvet ve hareketini bir tarafa bırakarak sadece Allah'ı düşünerek O'nun manevi deryasına dalmasıdır. Kul sadece Allah'a kavuşmak özlemini duyar ve sonunda O'nun huzurunda şevke gelerek ağlar. Kul için Allah'tan başka güvenilir bir kapı yoktur ve ancak O'dan yardım ister. Allah'ın manevi deryasına dalabilmek için diğer bütün deryalardan vazgeçmelidir. Kul, Allah'ın dergahına ulaşmak için O'nun kapısında yalvarır ve göz yaşı döker. Nihayet Allah Teâlâ bu kul için rahmet kapılarını açarak, ona nurunun ve ilminin güzelliklerini gösterir.

Rıza

Rıza, Allah'ın hiçbir hüküm ve fiiline itiraz etmeden, bütün işlerini O'na havale ederek O'nun rızasına ulaşmak istemesidir. Her işinde Allah'ı vekil edinerek O'na teslim olur. Bütün arzusu Allah'ın kendisinden razı olmasıdır.

Kul bu esaslara uyduktan sonra, Allah Teâlâ ona cemalinden bir nur verir ki, kul o nur sayesinde insanlar arasında ferasetle yürür ve insanların hallerini müşahede eder. İşte bu kulun keşif sahibi olması demektir. Kul böylece, ilahi bir kuvvetle düşünme ve tefekkür olmadan gaybî manaları bilir. İşte bu, tasavvufun insanlara kazandırdığı çok şerefli bir güzelliştir.

Marifet Nedir ?

Marifet, zevk yoluyla Allah'ı bilmektir. Marifet, keşif ve ilham yoluyla oluşan vasıtasız bilgidir. Bu nedenle, marifet ilâhi bir niteliktir. Tasavvuf ehline göre, marifet geniş büyük bir yoldur. Ancak amel ile, takva ile o yola sülûk etmekle (girmekle) elde edilen her ilim bir marifettir. Çünkü o ilim hakikat ehlinin keşfinden elde edilir. Bu ilmin içinde asla şüphe, kuşku, kusur, eksiklik ve noksanlık yoktur.

Akıllı bir insan, Allah'ı tanımak, bilmek istediği zaman, Peygamberlerin diliyle, Allah'ın Kitaplarında Kendi hakkında haber verdiği şeylerde, Allah'ı taklit etmesi gerekir.

Allah Resulü (sav), Allah'ı tanımak için insanın kendisini tanımasından başka bir yol olmadığını söylemiştir: *"Kim kendini tanırsa, Rabbini de tanır."*, *"Aranızdan kendini en iyi tanıyan, Rabbini de en iyi tanır."* Yani, senin kendini tanıman, Allah'ı tanıman üzerine delildir. Çünkü, varoluş içinde daima O'na muhtaç olman nedeniyle seni delil yapmıştır.

Allah Teâlâ, **marifet** diye adlandırılan bu ilim konusunda şöyle buyurmaktadır: *"Dışarıda ve kendilerinde onlara ayetlerimizi göstereceğiz ki O'nun Hak olduğu onlar için iyice belli olsun..."* (Fussilet,41/53). Buna göre Hak Teâlâ bizi, önce bizim dışımızdaki ufuklara; sonra da bizimle birlikte olan nefislerimize göndermektedir. Biz, ancak bu iki hususa vakıf olduğumuz zaman O'nu tanımış oluruz. Böylece O'nun Hak olduğu, bizim için açıkça belli olur.

İbn Arabi (ra) 'Marifet ve Hikmet' adlı kitabında, marifetin yedi hususu bilmekten ibaret olduğunu söylüyor. Bu yedi husus şunlardır:

- Hakikatleri bilmektir ki bunlar ilahi isimlerdir.
- Hakkın eşyadaki tecellisini bilmektir.
- Hakkın yükümlü kullarına, şeriatın diliyle gelen hitabı bilmektir.
- Varlıktaki kemal ve eksikliği bilmektir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

- Hakikatleri yönünden insanın kendi nefsinin bilmesidir.
- Bitişik ve ayrık alemleriyle hayali bilmektir.
- İlaç ve hastalıkları bilmektir.

Bu yedi meseleyi bilen kimse marifet denilen şeyi elde etmiştir.

Bilgi ve bilenin makamı marifet sahibi ise, 'arif' diye isimlendirilir. Bilginin kendisinde tecelli ettiği surete göre, insanların bir kısmının içeceği su, bir kısmının süt, bir kısmının şarap, bir kısmının de baldır. Çünkü bütün bu kısımlar farklı ilimlerin suretidir.

İlme'l-yakîn, kuşku ve şüphe taşımayan delilin verdiği kesinliktir. Ayne'l-yakîn, müşahede ve keşfin verdiği kesinlik, Hakka'l-yakîn ise müşahede ile amaçlanan bilginin kalpte gerçekleşmesidir.

Allah hakkındaki bilgi ancak Peygamberi taklitten ibaret olduğunda bilgi olabilir. Nazari (teorik) delilden hareketle böyle bir bilginin gerçekleşmesi imkansızdır. Bu nedenle, Allah'ın zatı hakkında düşünmemiz bize yasaklanmıştır.

Allah'ı nazari düşünme yoluyla bilmek isteyen insan, teorik düşüncenin hakkını verdiğinde, ölene kadar hayrette kalır. Allah'ı tecelliler yoluyla bilmek isteyen insan, tecelli suretlerinin farklılaşmaları nedeniyle, ahret hayatında Allah hakkında hayrete düşer.

Dünyevi ilim ve bilgilerle sınırlı kalan, masiva nakışlarına takılmış olan bir insan, tasavvufta hor ve itibarsızdır. Masivayı, yani Allah'tan başka her şeyi unutmak, tasavvuf yolunun şartı ve yüce huzura çıkmak için ilk basamaktır.

Hak Teâlâ alemin ne içindedir, ne de dışındadır. Aleme ne bitişiktir, ne de ondan ayrıdır. Bu görüş, peygamberlik kandilinden ve peygamberlere tabi olma nurlarından alınmıştır. Bu yüksek bilgi ve onun benzerleri Vehbi (Allah vergisi) ilimlerden değildir. Mantık yürütmeye hükme varılan kazanılmış ve delile dayalı ilimlerden değildir.

Tasavvufta İlerleme Safhaları (Seyrü Sülük)

Tasavvufta manevi yükseliş, manevi mertebeleri adım adım geçerek ilerlemekle olur. Bir tarikat yoluna intisab etmiş (girmiş) kişinin bu manevi mertebelerde ilerlemesine seyrü sülük denir. Böyle bir Allah yolcusunun, az yemek, az içmek, az uyuyup, az konuşmak gibi riyazetlerle (nefis kırmak) ve manevi vazifelerle meşgul olarak Mevlâ ile kendi arasındaki perdeleri aşmasına seyrü sülük denir. Bu bir çeşit manevi yürüyüştür. Bu yürüyüş fiziksel, mekansal değildir. Bilakis bir ilim edinme hareketidir. Bu hareketle Sırlar ilmine varılır. Bu manevi yürüyüş, ancak bir kamil mürşidin yönetiminde gerçekleşir.

İmam Rabbani, *Mektubat* adlı eserinin 144. mektubunda bu konuyu açık bir şekilde anlatmaktadır. Seyrü sülük dört aşamalı bir yürüyüştür. Bu aşamalar şunlardır:

Seyr-i İllâlâh

Bu aşama, Allah'a yürüyüş demektir. En aşağı bilgilerden en yüksek bilgilere ilerleyerek, ilimde durmadan yükselmektir. Bütün yaratılmışların bilgisine sahip olunduktan sonra, Allah Teâlâ'nın ilminde son bulur. Allah'ın bilgileri başlayınca yaratılmışlara ait bilgi kaybolur. Bu duruma **Fena** (yok olma) hali denir.

Seyr-i Fillah

Allah Teâlâ'nın isimleri, sıfatları, şüûn (şan) ve itibarları, takdisat (kutsama) ve tenzihatı (olumsuzlama) mertebelerinde ilmin ilerlemesi demektir. Bu ilerleme, ibarelerle ifadesi mümkün olmayan, bir işaretle gösterilemeyen, bir isimle adlandırılmayan, bir kinaye ile kinayelenemiyen, hiçbir alimin bilemeyeceği ve hiçbir idrak sahibinin idrak edemeyeceği bir mertebede son bulan vücûb mertebelerindeki ilmi yürüyüşten ibarettir. Bu yürüyüşe **Beka** (bulunduğu halde kalma) denir.

Seyr-i Anillah Billah

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Bu üçüncü seyirdir. En yüce olanın ilminden en düşük olanın ilmine, en düşük olandan daha düşük olanın ilmine inen ve bu minvalde devam ederek tam olarak mümkünata (yaratılmışlara) dönene kadar süren ve vücûb mertebelerinin hepsinin ilminden aşağı inen ilmi harekettir.

Bu yürüyüşü yapan arif Allah ile (beraber olduğu halde) Allah'ı unuttur (gibi görünerek insanları irşadla meşgul olur), yani Allah ile Allah'tan döner. Kaybettiği halde bulan, ayrı kaldığı halde kavuşan ve uzak olduğu halde yakın durumundadır.

Seyr-i Fil Eşya

Bu dördüncü yürüyüştür. Bu yürüyüş, birinci yürüyüşte kaybolup giden, eşyanın gerçek bilgilerine kademe kademe ulaşmaktan ibarettir. Bu dördüncü yürüyüş, birinci yürüyüşün karşılığıdır. Üçüncü yürüyüş ise, ikinci yürüyüşün karşılığıdır.

Seyr-i İllallah ile Seyr-i Fillah, velayeti (veliliği) elde etmek içindir. Bu makam Fena ve Beka'dan ibarettir. Seyr-i Anillah ve Seyr-i Fil Eşya ise davet makamını elde etmek içindir. Bu makam peygamberlere mahsustur. Salat ve Selam umumi olarak hepsinin üzerine, hususi olarak en faziletlilerinin üzerine olsun. Onlara tam manasıyla tabi olan kamil zatların da bu büyük peygamberlerin makamından bir nasibi vardır.

"De ki: İşte benim yolum budur, Allah'a basiretle davet ederim. Ben ve bana uyanlar..." (Yusuf, 12/108)

İşte başlangıcın ve nihayetin serüveni böyledir. Bunların anlatılmasındaki maksat onun yüceliğini anmak ve taliplilerini teşvik etmektir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İslam'da Tasavvufun Ortaya Çıkışı

İslam'da Hz. Peygamber (sav) in öğrettiği manevi bilgiler ilk tasavvufun ortaya çıkışıdır. Hz. Peygamber (sav) bu bilgileri en yakınlarına öğretmiştir. Avam (halk) dan gizli tutulan bu bilgiler, herkesin mizacından dolayı kaldırmaları mümkün olmayabilir. Bu nedenle bütün insanlara anlatılmamıştır. Ancak ilk defa 3. hicri asırdan sonra insanlara bunun varlığı duyurulmuştur. Bu devir, tasavvufun insanlar tarafından kabul edilmesinin uygun olmaya başladığı devirdir. Çünkü bu asırda İslami ilimler tamamlanmış ve temel kavramlar artık yerine oturmuştu.

Bu durum şu sloganımıza uygundur: Üç güzellik: İman, İlim, Tasavvuf.

İslam ilk çıktığında önce imanın oturmasına ve sağlamlaşmasına çalışılmıştır. Kafir ve mürtetlerle (dinden dönenler) savaşılmıştır. Daha sonra İslami ilimler öğretilmeye başlamış (fıkıh, hadis, tefsir gibi) ve mezhepler oluşmuştur. Ondan sonra tasavvuf konuşulmaya başlanmıştır. Bugün de iman ve ilimde derin bir bilgi ve anlayışa sahip olmayanların tasavvuf ile ilgilenmeleri anlamsızdır. İnsan önce imanını güçlendirmeli sonra İslam ile ilgili ilmini pekiştirmelidir. Ondan sonra tasavvufun kapısını çalabilir.

İslamî Tasavvufun Özellikleri

Sufizm, insanın akıl yoluyla erişemediği ilahi hakikatleri ve gayb alemine ait hakikatleri manevi latifeler ile arama yoludur. Tarih boyunca tasavvufun hedefi insanı manen ve ruhen kamil hale getirmek, yani insan-ı kamil yetiştirmektir.

Tasavvuf insanın kendisini keşfetme yoludur. Ben kimim? Nereden geliyorum? Niye dünya üzerindeyim? ve Nereye gideceğim? sorularına sufizm yoluyla cevap bulabilmenin yoludur.

Sufizm bir yaşam tarzıdır, hayata farklı bakabilme yoludur. Bu yaşam tarzı tarikatlar vasıtasıyla devam ettirilir. Tarikatlar tasavvufun kurumsallaşmış olgusudur.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Tasavvuf felsefeden farklıdır. Felsefe yalnız akılı kullanırken, tasavvufa göre metafizik alemler anlamak için akıl yeterli değildir. Bunun için “nakile” yani “vahye” ihtiyaç vardır.

İslam tasavvufunda “şeriat, tarikat, marifet ve hakikat” kavramları tasavvufun temel kavramlarıdır. “Şeriat olmadan tarikat olmaz” sözü önemlidir.

Pozitivistlerin dine karşı çıkmaları abesle iştir. Çünkü manevi ilimlerle desteklenmeyen müspet bilimlerin sonuçları, insanî fikirleri kuru ve verimsiz bir alana sürüklemiştir. Dolayısıyla geriliğin suçunu din adamlarına yüklemesi doğru değildir. Bu Cumhuriyet döneminde sıkça yapılmıştır. Osmanlı Devletinin yıkılmasını dine bağlayarak gerçekler saptırılmıştır. Din ile bilim karşı karşıya getirilerek, dinin bilim dışı olduğu iddia edilmiştir. Bunların yanlış olduğu aşikârdır. Müspet ilim ve felsefe ile evrendeki her şey anlaşılabilir değildir. Onların bilmediği fakat dindeki vahiy bilgilerinin ortaya koyduğu birçok hakikat vardır. Örneğin, manevi keşiflere göre virüs Allah'ın yarattığı bir varlıktır ve onun emrindedir. Bir süre etkisini gösterecek ve sonra ortadan kaybolacaktır. Bu Allah'ın takdiridir. Bu sürece insanların ve müspet bilimin hiçbir müdahalesi mümkün değildir. Böyle bir bilgi aslında, daha önceki Sars gibi korona ailesine ait virüslerin maceraları ile tamamen uygundur.

Bu süreç Allah Teâlâ'nın insanları imtihan için uyguladığı bir süreçtir. Müspet ilim ve akılla yapılan bütün mücadelenin özü, hastalığa yakalanmamak ve hasta olunca da tedavi etmek yönündedir. Bunlara İslam da, tasavvuf da karşı değildir. Hatta bunlar ayet ve hadislerle teşvik edilen hususlardır. Fakat asıl anlamsız olan, müspet bilimcilerin virüsün macerasını anlatırken Allah'ı unutmalarıdır. Oysa manevi keşif bilgilerinden yardım alsalar, bu virüsle daha kolay ve efektif mücadele edebileceklerdir.

İslam tarihi boyunca bütün bilimsel gelişmeler, bir yandan manevi keşif bilgilerine dayandırılarak başarılmıştır. Bu gerçek batı hayranları tarafından saklansa da, bunu teslim eden birçok ilim adamı vardır. Fakat biz kendi kültürümüzü terk ettiğimiz için bunlardan habersiziz.

Hz. Muhammed (sav) ve Tasavvuf

Peygamberler muhatap oldukları toplulukları manevi açıdan olgunlaştırmak için gayret göstermişlerdir. Onları kötülüklerden arındırma, iyiliklere yönlendirme yoluyla kurtuluşa ermelerine vesile olmaya çalışmışlardır. Bunları yapan peygamberler vahye muhatap olmuşlardır. Bu nedenle her peygamberin kendisine has derûnî (ruhsal, mistik, tasavvufi) yönleri olduğu muhakkaktır. Bu manevi gelenek, ilk insan ve ilk peygamber olan Hz. Adem (as) ile başlamış, son peygamber olan Hz. Muhammed (sav) tarafından da devam ettirilmiştir.

Hz. Peygamber (sav) sahip olduğu manevi anlayışı doğrultusunda etrafındaki ashabını eğitmiş ve onları daha sonraki Müslümanlara örnek olacakları kamil insanlar haline getirmiştir.

“Ashabım yıldızlar gibidir, hangisine uyarsanız doğru yolu bulursunuz.” (Hadis)

Bu nebevi gelenek, kişinin manevi olarak gelişmesini amaçlayan, genel anlamda tasavvufi düşünce ve anlayış biçimidir. Çünkü İslam düşüncesinde tasavvuf genel anlamıyla, Hz. Peygamber (sav) in manevi ve ruhi tekamülün gerçekleşmesi için tebliğ ettiği ve uyguladığı bütün düşünce, anlayış ve amellerin tümüdür. Tasavvufi terbiyenin amacı Hz. Peygamber'in hayatının ekseninde gelişen geleneğin sürdürülmesi ve böylece kamil insanların yetişmesinin teminidir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Tasavvufun kurumsallaşması döneminde, mürşit-mürit ilişkisini sürdüren sufiler için, bu yolun tek örneği ve rehberi Hazreti Peygamberdir. O kamil insanların en mükemmeli (tam, olgun) ve en mükemmili (tamlayan, olgunlaştıran) dır. “*Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin.*” (Kalem, 68/4) ayetinin sırrı bunu ifade etmektedir.

Sufilere göre mürşid-i kamiller, Hz. Peygamberin bıraktığı manevi mirasın varisleridir. Bu bağlamda Peygamberin ümmeti içindeki rehber ve model insan olma açısından ne ise, kamil-i mürşid de kendi toplumu arasında öyledir. Ancak bu demek değildir ki, kamil mürşitler Peygamber ile aynı seviyededir. Mürşitler Peygamberin miras bıraktığı manevi düşünce ve eylemleri, kendi toplumlarında taklit ederek uygulayan kişilerdir.

Sufiler, Peygamberden kendilerine kadar, mürşitler silsilesi vasıtasıyla, Peygamberin uyguladığı yöntem ve uygulamaların kendilerine ulaştırıldığını düşünürler. Böylece Hazreti Peygamber’in yaşadığı manevi hayat, sonraki nesillere mürşit-mürit ilişkisi içinde birebir eğitimle gerçekleştirilerek aktarılmış olur. Bu, “*...Size Benim tarafımdan bir hidayet rehberi geldiğinde, kim onun izinde giderse, onlar için hiçbir korku yoktur, onlar mahzun da olmayacaklardır.*” (Bakara, 2/38) ayetinin işaret ettiği husustur. Bu nedenle sufiler, uyguladıkları eylemlere bazen “Allah’ın boyası ile boyanma” ile ifade ederler.

Hz. Peygamber (sav) in Allah Teâlâ’dan vahiy ile aldığı manevi bilgileri etrafındaki ashabına öğretmiş, onlar da tabiiilere ve onlar da kendilerinden sonraki kişilere öğretmişlerdir. Böylece Allah’ın emirleri ile şekillenmiş ve gerçekleşmiş olan Hz. Peygamberin manevi yaşantısı, nesilden nesile aktarılarak, nevebi bir renge boyanmış olarak sürdürülmüştür.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Hız. Peygamberin ashabına manevi ilimleri öğrettiği řu ayette ifade edilmektedir: “O’dur ki, ümmiler içinde kendilerinden olan ve onlara Allah’ın ayetlerini okuyan, onları yücelten, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir elçi gönderdik. Oysa onlar önceden açık bir sapma içindeydiler.” (Cuma, 62/2) Bu ayette geçen kitap Kur’an ayetlerini göstermektedir. Hikmet kelimesi de Kur’an ayetlerinin manevi işaretlerini ifade eder. Buna göre Peygamber ashabına ayetlerin zahiri anlamlarını açıklarken, bu ayetlerin hakikatlerini de bir hikmet olarak onlara açıklamıştır. Bu hikmet bilgileri, ashabından tabiine ve onlardan da diğer insanlara öğretilerek bu manevi mirasın sürekliliği sağlamıştır. İşte tasavvuf bu manevi bilgilerin ilmidir. Buna ledün ilim de denir. Her dönemde ledün ilmini bilen ve manevi görevleri yürüten insanlar olmuştur.

Sünnet tasavvufi düşüncede hayati bir öneme sahiptir. Çünkü sünnet Hız. Peygamber (sav) in ibadetlerinin ve gündelik yaşayışının yanı sıra manevi amellerini de içine almaktadır. Her sufi için, Hız. Peygamberin manevi örnekliliğine ulaşmak, istenilen bir amaçtır. Bu nedenle sünnet bu bağlamda büyük önemi haizdir. Dolayısıyla Hız. Peygamberin sünnetinin örnek alınması, yaşanması ve herkesin kendi hayatında birer meleke haline getirmesi gereken tasavvufi bir yaşam tarzıdır.

Tasavvuf kelimesi hicri 3. asırda ortaya çıkmıştır. Ancak sahabe, tabiin ve onlardan manevi eğitim alan insanlar tasavvufu manevi olarak yaşarken, bu hayatlarında tasavvuf kelimesini kullanmamışlardır. Hatta bu manevi eğitim ve yaşamlar halka açıklanmamıştır. Bu manevi tasavvufi yaşamın ne olduğunun açıklanması hicri 3. asırda yapılmıştır. Bunun nedeni, Müslümanların ilk iki asırda imanlarını tam yerine oturtmamış olabilmeleri nedeniyle, herhangi bir sapıklığa meydan vermemek olabilir. Ebu Hureyre (ra) in řu ifadesi bunu çok güzel açıklamaktadır: “Ben Resullallah’tan iki torba bilgi öğrendim. Size ancak bir tanesindekilerini açıkladım. Eğer diğerindeki bilgileri de açıklasaydım beni öldürürdünüz.”

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Birinci torbadaki bilgiler, şeriat ve zahiri İslam ilimleri ile ilgili olan hususlardır. Bunlar büyük çapta Peygamberin akait, fıkıh ve tefsir ile ilgili hadislerini kapsamaktadır. İkinci torbadaki bilgiler ise hikmeti içeren bilgilerdir. Buradaki gizli manevi bilgilerin halk tarafından anlaşılıp kabul edilmesi çok zor bir husustur. Bu nedenle bu bilgiler halka açıklanmadı. Bugüne kadar bu ledün bilgilerin çok az bir kısmı halka açıklanmıştır. Büyük bir kısmı halka açıklanmamıştır. Bu bilgileri elde etmek için insanın buna ehil olması gerekir. Bunun için de kamil bir mürşidin yönetiminde eğitilmesi gereklidir. İnsanların tasavvufi eğitiminden, yani seyri sülük etmelerinden bu anlaşılır.

Tasavvuf Bir İlimdir

Ehl-i sünnet İslam alimleri tasavvufu ilim olarak kabul etmişlerdir. Ancak tasavvuf zahiri ilim değil, batını ilimdir. Buna ledün ilmi de denir. Tasavvufun söz ilmi değil, hal ilmi olduğu ifade edilmiştir. Bu bakımdan tasavvuf sufiler için Hikmet ilmidir. Ancak bu hikmetin felsefede bahsedilen hikmetle bir ilgisi yoktur. Bu hikmet ilmi Allah dostlarına mahsustur.

Bu konuda Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretleri "Marifetname" adlı kitabında şunları söylemektedir:

"Velilerin hikmetleri İlmi Billah (Allah'ın ilham ettiği ilim) dir ki bu, gerçek ilimdir, hâl ilmidir, irfan ilmidir, aşk ilmidir, bân ilmi (iç, gözle idrak edilemeyen), ledün ilmi (ilahi sırları bildiren ilim), sudur ilmi (göğüsler ilmi) ve kalplerin ilmidir. Bu ilim dertlerin bilinmesi, ayıpların örtülmesi, günahların ödenmesidir.

İlmi Billah, Hikmet adıyla bilinir ve Kur'an-ı Kerim'de büyük hayırla vasıflandırılmıştır. Bunun isteklisi, açlık ve susuzluğa, uykusuzluğa katlanandır. Bedenle ruhun birbirinden ayrılmayışı gibi, ilimle hikmet de birbirinden ayrılamaz.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İlim, öğretim yolu ile, hikmet, açıklıkla elde edilir. İlim dilden dile geçer. Hikmet, gayb (görünmeyen) âleminden kalbe gelir. İlim, sözlerin kulak yolu ile zihne varışıdır. Bâtın ilmi ise, gönlün içinden çıkar ve nefse tesir edip kalbin içine akar. Zahir (açık ilim) dilin belirli işleyişinin mahsulüdür. Dil ise mülk aleminin hazinesidir. Bâtın ilmi, gönlün hallerindedir. Gönül ise melekût aleminin hazinesidir. Zahir ilim, dünya ilmi, kitaplarda yazılı ve halk içinde meşhurdur. Bâtın ilmi ise Hakk içindir ve göğüslerde mevcuttur, kapalıdır. Halka bildirilemez. Onlardan saklı ve memnûdur.

İlim tefekkür (düşünme), Hikmet ise tezekkür (zikretme) ile kazanılır. İlimi Billah, Allah'a varma yolunun en kisasıdır. Aklî ilimlerde, mümin ile kafir müşterektir (birleşir). Marifet nurunu bulmak için mümin olmak şarttır. İlim, marifetten daha umumi (genel) dir. Marifet ise ilimden daha önemli ve özür.

İlim nuru, kainata bitişiktir. Marifet nuru ise Allah'a ulaşır. Bunun için, "*men alime nefse-hu (kim nefsinin öğrenirse)*" denmemiş, "*men arefe nefse-hu, fakat arefe rabbe-hu (kim nefsinin bilirse, Allah'ını da bilir)*" denilmiştir.

Marifet, ilimden daha çok makbuldür. Çünkü ilim isim ve sıfatlara; marifetse, Allah'ın zatına mensuptur. Cenab-ı Hakk, kullarından iki şey istemiştir; biri din (ibadet), diğeri marifet (Allah'ı bilme) ilmidir. Bu ikisinin dışında kalan aklî ilimler ki, hepsi de nefsi ilgilendiren, ona haz veren bilgiler ve gaflete daldıran fenlerdir.

Mümin hikmet, münafık şehvet ister. Şehvete kapılan, hikmetten mahrumdur. Hikmet, kalplerin sevinci, nefislerin temizleyicisi, ruhların helâveti (zevki), sırların lezzetidir."

Ebu Talip Mekkî Hazretleri demiştir ki: "Âlim billah olan kâmilin üç türlü ameli vardır: Biri zahiri ilimdir ki halka açıkça anlatılır. Diğeri batın ilmidir ki ancak ehline, bilenine bildirilir. Üçüncüsü ne zahir, ne de batındır. O bir sır-ı hafi (gizli sır) dır ki, Allah ile kâmil arasında gizli ve örtülüdür."

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Hikmet, ledün (gizli, ilahi sırları bildiren ilim) ilmidir ki o, Allah'ın ilhamıdır. Hikmet, zeka ve anlayışın kemal derecesine varmasıdır. Hikmet mükâşefe-i yakîn (gerçeği görebilmek) dir. Hikmet, gayb alemini (görünmeyen alemini) incelemektir. Hikmet, bir nurdur ki, Allah'tan arifin kalbinde belirir ve onda fazla sevinç doğurur. Hikmet, isabetli, yerinde bir konuşmadır ki, Hakk'ı, hakikati, doğruyu konuşmak ve Hakk'ı duyunca susmaktır.

Hikmet, konuşmada, fiil ve hareketlerde, emir ve dileklerde isabettir. Çünkü, hakim olan, ancak Hakk'ı, doğruyu konuşur, başkasını konuşmaz, amel ve hareketleri yalnız Hakk içindir, dileği (muradı) da yalnız Hakk'ın dilek ve muradıdır. Hikmet, Allah'ın gayb (görünmeyen) hazinesidir ki, belirir ve velilerin kalplerini nurla doldurur.

Gönülde hikmet kuvvetlendikçe şehvet zayıflar ve nihayet söner, yok olur. Gönül her türlü şehvetten ve makam sevgisinden uzaklaştıkça onda, hikmet nuru artar. Hikmetin alameti, dünya şehvetlerini terk etmek ve Allah'ın huzurunu istemektir. Hikmetin bir alameti de yeme, içme ve uykuyu azaltmak, ancak lüzumunda ve yerinde konuşup bunun dışında susmaktır ve gönlü ile Cenab-ı Hakk'a dönmektir.

Hikmetin diğer bir alâmeti de Hakk'a tevekkül, teslim ve rızadır ve halka güzel ahlakla, alçak gönülle, hilim ve şefkatle muamele de bulunmaktır. Hikmet kendinden büyük insanlara teslim olmak, küçüklere şefkat ve merhamet göstermektir. Bu vasıfları taşıyan arif, kamil insandır. Onun sözlerinin ve hareketlerinin faydası sonsuzdur. Hikmet, ölü kalpleri diriltir, daralmış göğüsleri açar. Hikmet, hekimin sermayesidir. Hikmeti sözle yok eden şey ve hikmetten alınan lezzetin gönülden gitmesi, hekimin, sorulmadan onu söylemesidir. Hikmeti ehlerinden men etmek zulümdür. Yani hikmeti, anlayabilenden esirgemek, onlara söylememek zulümdür. Hikmete zulmetmek büyük hatadır.

İmam Şa'rani, "Levamiü'l – Envar fi Tabakatü'l-Ahyar" adlı kitabında şöyle diyor: "Nasıl ki beyan ilmi, nahiv ilminin özü ise, tasavvuf ta şeriatın kuralları ile amel eden bir kimsenin işlerinin bir özüdür. Tasavvuf müstakil bir ilimdir. Tasavvuf Kur'an ve sünnetle yükseltilmiştir. Şeyh-i Ekber İbn Arabi Hazretleri Fütihat-ı Mekkiyye adlı kitabında, "bu ilmi elde etmenin yolu, iman ve takvadır" demiştir."

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Yazıcızade Şeyh Ahmet Bican'ın telifi olan "Münteha" adlı tasavvuf kitabında şöyle deniyor: "İlmin şanındandır ki konusu (mevzuu), ilkeleri (mebadis) ve meseleleri ola. Bu kitabın konusu Hakk'ın varlığı (vücut-ı Hakk), ilkeleri gerçeklerin anası (ümmehatü'l-hakayık) tır. Bunlara Zat'ın esmaları (esmaü'z-zat) derler."

Tasavvuf medreselerde bir ilim olarak okutulmuştur. İlim öğrenmek için iki yol vardır, birisi talik-i nazar (teorik yol), diğeri talik-i tasfiye (arınma) dır. Tarik-i nazardan maksat deliller ve olayları inceleyip bir fikir sahibi olduktan sonra, bir sonuca varmaktır. Bu yolun vasıtası akıl ve duyulardır. Mantıkta bilinen "tümden gelen" yani genel hakikatlerden cüzi hakikatlere varmak, "tümevarım" yani cüzi hakikatlerden genel bir hakikati ifade etmek, bu nazar ilminin metotlarındanındır. Tarik-i tasfiye ise kişinin riyazat ve müşahede ederek kalbinin dünya masivasından temizlenmesi ve böylece kalbinde bütün ilim ve hakikatlerin kendisine tecelli olmasıdır. Dolayısıyla tasfiye tariki gayb, müşahede ve irfan yoludur. Tasavvuftaki yol bu ikinci yol olup, Hz. Peygamberin uyguladığı ve ashabına öğrettiği ve telkin ettiği yol budur.

Bu iki yolun birincisi ulemanın, ikincisi sufilerin yoludur. Bu iki yoldan hangisi daha üstündür? Bu konuda pek çok tartışmalar yapılmış ve görüşler ileri sürülmüştür. İmam Gazali bu konuda şunları söylemiştir: "Herkesin bildiği yolda yani mektep, kitap, muallim vasıtası ile çalışarak tahsil-i ilim etmesi emin bir yoldur ve bunda muvaffakiyet kat'idir. Öteki yol ile de maksat hasıl olur ama, tarik-i nazar gibi emin değildir ve herkese müyesser olmaz. Buna mahsus kabiliyet ve istidat ve feyz-i manevi ister."

Bu açıklamalar " Üç güzellik: İman, İlim, Tasavvuf" sloganına uygundur. Çünkü burada da nazari ilim tasavvuftan önce gelir. İman ve İlim tahsil etmeden tasavvuf ehli olmak doğru değildir. Bir hadis-i şerifte Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: "Kim bildiği ilimle amel ederse, Allah ona bilmediği ilimleri de varis kılar." Sufiler nezdindeki ilm-i hakikat, işte bu varis olunacak ilimdir.

Tasavvufta Aşk ve Sevgi

Tasavvuf DilAllah tır. Yani tasavvuf Allah'ın Gönül Bahçesidir. Bu Gönül Bahçesi O'nun gönlüdür. Kim bu Gönül Bahçesi'nin güzelliklerini görmek ve oradan rızıklanmak istiyorsa tasavvuf ehli olmalıdır.

Hak Teâlâ'nın Gönül Bahçesine girmek için, O'nun Gönlü'nün rızasını elde etmeye çalışılmalıdır. Bunun için de O'nun emir ve yasaklarını öğrenip uygulamak gerekir. Hak Teâlâ'nın emir ve yasaklarını uygulamak, İslam şeriatına hakkıyla uymakla olur.

İnsan önce Allah'ı sonra da Resûl'ünü sevmelidir. İnsan sevdiğinin gönlünün rızasını kazanmak için, sevdiğinin isteklerini yerine getirmesi gerekir. Allah Teâlâ, kullarının kendisini sevmesi konusunda aşağıdaki ayette Resûlüne hitaben şöyle buyuruyor:

“Habibim de ki: - Eğer siz gerçekten Allah'ı seviyorsanız hemen bana uyun ki Allah ta sizleri sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Zira Allah çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir.” (Ali İmran, 3/31)

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Bu ayete göre İslam'da sevginin başı, Hz. Peygamber'e (sav) itaat etmek, onun getirdiği farzlara ve sünnetlere eksiksiz uymaktır.

Allah Teâlâ, alemi sevgiden yaratmıştır. Sevgi ise bütün makam ve hallere eşlik etmiştir. Başka bir ifadeyle, sevgi bütün işlerde yayılmıştır.

Bir hadis-i şerifte buyuruluyor ki:

"Allah vardı, Allah ile beraber hiçbir şey yok idi."

Yani yerler, gökler, melekler, cinler ve insanlar yok idi. Sadece Mevlâ vardı. Başka bir hadis-i kudsi'de buyuruluyor ki:

"Ben gizli bir hazine idim, bilinmekliği sevdim, beni bilsinler için mahlûkâtı yarattım."

Bu hadise göre, Mevlâ'mız mahlukatı *"Beni bilsinler"* diye yarattım buyuruyor. Buna göre vazifemiz nedir? Mevlâ'yı bilmek ve bulmaktır.

Bu hususu, Mustafa İsmet Garibullah Hazretlerinin ilahi ilham ile yazdığı Risale-i Kudsiyye adlı kitabındaki şu mısralar ne güzel anlatmaktadır:

Görünmek istedi ol Zat-ı Yezdan

Zuhura geldi ol Sultân-ı Ekvân

Muhammed âleme rahmettir ey can

Anın nurundan oldu cümle imkân

Bu mısralardan anlıyoruz ki, Allah Teâlâ görünmek ve bilinmek istediği için önce Sultân-ı Ekvân olan, yani bütün yaratılmışların sultanı olan Peygamberimizin nurunu yarattı. Daha sonra bu nurdan bütün imkânı yani bütün mahlukatı yarattı.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İnsanın amacının Allah'ı bilmek ve O'nun Cemal'ine kavuşabilmek olduğundan, bunun nasıl olacağını aşağıdaki mısralar çok güzel anlatıyor:

Nikab açtı bize kıldı inayet

Bu derde buldu ârifler keramet

Mehabbet cezbesiyle kıldı davet

Bu mısralara göre, Allah Teâlâ Gönül Bahçesi'nin perdelerini kaldırarak insanların kendisini bilmelerine yardım etti. Perdeler kalkınca, Allah'ın Gönül Bahçesi'ne ait sırlar arif olanlar tarafından bilindi ve onlar da sevgi cezbesiyle insanları Allah'ı bilmeye davet ettiler. Bu sevgi cezbesi Mevlâ Teâlâ tarafından kulun kalbine konuyor ve böylece kulun kalbi Allah'a meylettiriliyor. Allah, kendisini sevmek isteyen kullarını da yukarıdaki ayette buyurulduğu gibi Habibi (sevgilisi) olan Peygamberimize itaat etmeye davet ediyor.

Aşk ve Sevgi

Sevgi canlı varlığın, haz veren bir nesneye karşı meyil duymasıdır.

Söz konusu meylin pekişip güçlenmesi haline **aşk** denir. Aşk duygusu,

aşkın sevgilisine kul olması ve sahip olduğu her şeyi uğrunda feda

etmesine yol açacağı bir dereceye varabilir.

Sûfilerin (tasavvuf ehli) ifadelerine göre 'Aşk', Allah'ın Gönül Bahçesi'nin perdelerini yırtmak ve bu Bahçe'deki sırları keşfetmektir. 'Vecd' hali ise, zikrin lezzetine varıldığı anda ruhun, arzusunun taşkınlığına katlanamamasıdır; öyle ki, bu hali yaşayan kimsenin azalarından biri kesilse bile hiçbir şey duymaz.

İbn Arabi Hazretleri, Fütühat-ı Mekkiyye adlı eserinde, Allah'ı gerçekten sevip aşık olan kişinin alameti nedir? sorusu hakkında şöyle buyuruyor:

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

“Allah’ı gerçekten sevip aşık olanların kalplerinde bir yarılma ortaya çıkar. Böylelikle kalplerin nuruyla Allah’ın Celal’ini görürler. Onların bedenleri dünyevî hale gelirken ruhları perde, akılları semavîleşir. Bunlar meleklerin safları arasında dolaşır, yakîn üzere o işleri müşahede ederler. Cennetini arzularak ya da ateşten korkarak değil, O’nu severek güçleri ölçüsünde O’na ibadet ederler.”

Mevlana Hazretleri Fîhi Mâfih adlı eserinde şunları yazmaktadır:

“Bütün yaratıklar nebiler ve velilere nispetle gövdeler gibidirler. Onlar ise alemin kalbidir. Önce onlar o alemde dolaştılar, beşerilikten, et ve deriden kurtulduktan sonra, hem o alemin, hem de bu dünyanın altını üstünü öğrendiler; menziller kat ettiler. İşte böylece bu yolun nasıl bilineceğini öğrenmiş oldular; sonra da gelip insanları: ‘O, aslî olan aleme geliniz. Çünkü burası haraplık alemdir. Yokluk sarayıdır. Biz güzel bir yer bulduk. Size bildiriyoruz.’ diye davet ettiler. İşte bu yüzden ruh, bütün hallerde, sevgili ile beraberdir.”

Günümüzde bazı insanlar, ibadeti bir tarafa bırakarak kalpte Allah sevgisi ve aşkını düşünmek ve bunu sözlerle ifade etmek suretiyle, Allah’ın rızasını kazanabileceklerini ve böylelikle Allah’ın Gönül Bahçesi’ne girebileceklerini iddia ediyorlar. Bunlara göre, insanı ihlusa götüren en kestirme yol aşktır ve Allah’a iman eden ve imanını sözle tasdik edenler yarın ahrette hiçbir zaman azap görmeyeceklerdir. Bu insanlar tasavvuftaki aşkı böyle anlıyorlar.

Bu düşünceler İslam tasavvuf anlayışına tamamen aykırıdır. Çünkü, İslam tasavvufunda muhabbet (sevgi) sözle değil amelle ortaya çıkar. Tasavvufî aşka ulaşmak isteyen başarılı olması, yalnız diliyle ikrar ederek, kalbiyle tasdik ederek gerçekleşmesi mümkün değildir. Çünkü insan her şeyden önce Rabbine kul olmalıdır. Kul olmak, Allah’a itaat ve ibadet ile mümkündür. Aşağıdaki ayette Mevlâmız, insanları ne için yarattığını açıkça ifade ediyor:

“Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.” (Zariyat, 51/56)

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Buna göre kulluğun başı Allah'a ibadettir. Bu nedenle Allah'ı seven birisi, önce O'na ibadet etmelidir, yani beş vakit namaz, oruç, zekat, hac gibi farz ibadetleri yerine getirmelidir. Ayrıca Allah'a yakınlaşmak için de nafîle ibadetlerini arttırarak Hz. Peygamber'in (sav) sünnetine uymalıdır.

Sûfiler, gerçek muhabbetin şu üç davranışla belli olacağını söylerler:

- 1) Aşık, sevdiğinin sözünü diğerlerinin sözlerine tercih eder;
- 2) Aşık,sevgilisi ile oturup kalkmayı başkaları ile bir arada olmaya tercih eder;
- 3)Aşık,sevgilisinin rızasını kazanmayı,başkalarının hoşnutluğunu elde etmeye tercih eder.

Buna göre, insan Allah'ı sevmek istiyorsa, bu üç davranışı hakkıyla uygulamalıdır. Başka türlü Allah'ın Gönül Bahçesi'ne girilemez.

Yine bazıları, tasavvuftaki sevginin bütün insanları kapsadığını, dolayısıyla bütün insanların sevilmesi gerektiğini iddia etmektedirler.

Bu düşünce de, İslamî tasavvuf anlayışına ters bir düşüncedir. Çünkü İslam'da Allah düşmanlarının sevilmemesi emredilmiştir. Allah Teâlâ, Mümtehine suresinin 1. ayetinde, kendisinin düşmanlarının Müslümanların da düşmanı olduğunu, dolayısıyla onları dost edinmemelerini ve onlara karşı sevgi beslememelerini emretmektedir. Bu ayetle Allah, İslam düşmanlarını sevimsizleştirmektedir. Bu nedenle peygamberler, bir şahsın Allah düşmanı olduğu belli olunca ondan uzaklaşırlar. Bu gerçeğe bütün Müslümanların da uymaları zorunludur. Hz. İbrahim ile babası arasındaki ilişki buna örnektir. Hz. İbrahim, babasının Allah düşmanı olduğunu anlayınca ondan yüz çevirmiştir.

Aşağıda İslam mutasavvıflarının, tasavvufta aşk ve sevgi ile ilgili çeşitli yerlerde dile getirdikleri veciz ifadelerden bazılarını belirtmek istiyoruz:

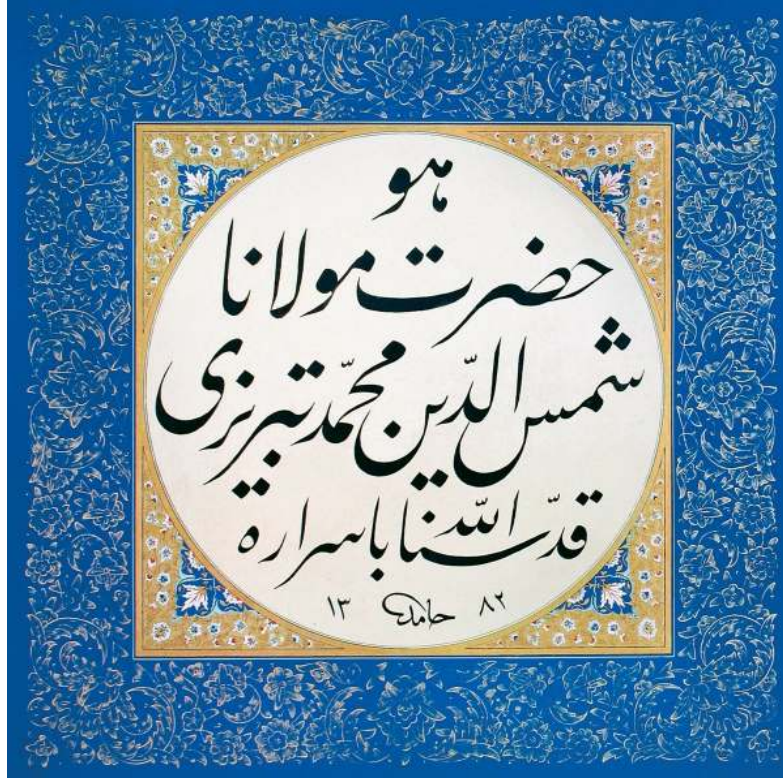
- Aşık ve aşk sevgisinin bütün parçalarını kuşatacak şekilde sevene yönelmesidir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

- Sevgi Hakkın bir niteliğidir.
- İlahi sevgi, Allah'ın bizi, bizim ve kendisi için sevmesidir.
- Marifet hazzı insana ölümün bulunmadığı hayatı kazandırır.
- Nafile ibadetler ve onlara devam, kula Hakkın niteliklerinin hükümlerini kazandırır. Farzlar ise, onun bütününün nur olmasını sağlar.
- Allah alemi sever ve dolayısıyla alemden daha güzeli yoktur. Allah güzeldir ve güzellik özü gereği sevilir. Öyleyse bütün alem Allah'ı sever. Allah'ın yaratmasının güzelliği yaratıklara yayılmıştır ve alem O'nun mazharıdır.
- Allah alemde kendi güzelliğini görmüş ve kendi güzelliğini sevmiştir.
- Alem, Allah'ın güzelliğidir.
- Allah, bu varlıklarda ortaya çıkmakla birlenmesini sevmiştir. Öyleyse kim birlerse (tevhid) Allah onu sever.
- Allah birisini sevmezse, sevdiği şey olan tevhid onda zuhur etmediği için sevmemiştir.
- Sevenlerin nezdinde Allah, her gözden görülen, her dille zikredilen, her konuşandan duyulandır. Arifler, O'nu böyle bilir ve bu hakikat ile Allah sevenlere tecelli eder.
- Ruhani sevgi, hem sevgili için, hem de seven için sevmeyi kendinde barındıran sevgi türüdür. Çünkü doğal sevgide seven, sevgiliyi sadece kendisi için sever.
- Rabbini sevdiği iddiasında dürüst olan kul, O'nun isimleriyle ahlaklanır.
- Kim Allah'ın huzuruna girmek isterse, aklını bırakmalı ve şeriatı onun önüne geçirmelidir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

- Mutlu insan, Allah'ın sınırlarında duran ve onları aşmayan kişidir.
- Her nerede ve her ne halde olursan ol, dost ve aşık olmaya çalış. Muhabbet senin mülkün olunca, sonsuza kadar, her zaman dost olursun. İster mezarda, ister kıyamette, ister cennette olsun. Madem ki sen buğday ektin, muhakkak buğday biter ve ambarda bu aynı buğday, tandırda da bu buğday bulunur.
- Sevginin delili, *"İhsan eden ve lütfeden Allah'a hamdolsun"* ifadesidir. Buna mukabil, sevilmenin delili de *"Her durumda Allah'a hamdolsun"* demektir.

Tasavvufta İnsan

Allah Teâlâ Adem'i (as) topraktan iki eli ile yaratmıştır. Hakk'ın iki eli ile yaratıldığı için Hakkın suretine göre var olabirmiştir. Bu nedenle, alemin bütün hakikatleri Adem'de (as) toplanmıştır. Meleklerin Adem'e (as) secde etmelerinin nedeni, Adem'in (as) üzerinde yaratıldığı ilahi surettir, yoksa Adem'in (as) ilahi isimleri bilmesinden dolayı değildir.

Toprak ve yer, insanın yaratılış ilkesidir. İlahi surete göre yaratılmasının anlamı, insanın Allah'ın onu kendisine göre yarattığı ilahi isimlerle ahlaklanma yeteneğine ve yatkınlığına sahip olmasıdır. Buradan insanın Allah'ın alemdeki gerçek maksadı, gerçek halifesi ve ilahi isimlerin ortaya çıkma mahalli olduğunu kesin olarak öğreniriz. Bu nedenle insan, alemin bütün hakikatlerini kendisinde toplamıştır. Bütün alem, Adem'in (as) tafsilidir. Adem ise toplayıcı kitaptır. Öyleyse alem karşısında Adem (as), beden karşısında bir ruh gibidir.

Adem'in cennette ilahi yasağa karşı gelmesinin nedeni, belinde taşıdığı itaatsizlik özelliğinde yaratılmış olan insanların, kendisini buna zorlamalarındandır.

Allah insanı ilahi isimlerle süslemiş, onlarla bezemiş ve onu bu isimler sayesinde yeryüzünün halifesi olarak yerleştirdince, insan kernaldeki en güzel ilahi süs ile zuhur etmiştir.

Allah'ın insanı sınıdığı en büyük fitnelerden biri, onu kendi suretine göre yarattığını insana bildirmesidir. Böylece Allah şunu görmek ister: İnsan kulluğuyla ve imkan haliyle kalacak mıdır, yoksa suretinin üstünlüğü nedeniyle gururlanacak mıdır? İlahi suretten insanın payı, isimlerin hükmüdür. İnsan dışındaki her şey halktır (yaratılmış), insan ise hem halk hem de Hak dır.

İnsan Hakk'ın tecelligahı, Hak ise alemin hakikatlerinin ruhuyla – ki bu insandır – birlikte yansıdığı bir aynadır. İnsan Hakk'ın suretine göre var olduğu gibi aynı zamanda alemin suretine göredir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İnsan, dünya için amaçlanmış bir varlık değildir. İnsanın dünya hayatında hal, söz ve fiil olarak gördüğü her şey, ahret için amaçlanmıştır. Ahrette, insanın dünyada gördüğü şeyler ona tabir edilir ve ortaya çıkarılır. Aynı şey, insanın dünyada gördüğü rüyanın, uyanınca tahakkuk ettirilmesi gibidir. O halde, dünya hayatı bir köprüdür. Bu köprüden zorunlu olarak geçilir. Buna göre dünya hayatı bir uyku olduğundan, Allah'ın basiretini nurlandırıp, ölümden önce dünyada rüyasını doğru tabir eden kimse kurtuluşa erebilir.

İnsana okuduğunu düşünmesi emredilmiştir. Allah, insanın tefekkür edip Allah'ı bilmede Allah'ın bildirmesinden başka bir yolun olmadığını anlamasını istemiştir. Ancak bu şekilde, kişiye hakikat bulunduğu hal üzere görülür.

Kula bilgi ve onunla amel etmekten daha değerli bir şey verilmemiştir. Bunlar, Allah'ın kullarından edep sahiplerinin halleridir. Hakkın kullarına dönük kerameti, onlara ihsan ettiği bilgidir.

İnsan vaktinin oğludur, ne geçmiş zamanın ne de gelecek zamanın oğludur. Yani, insan geçmiş veya gelecek zamanda değil, şimdiki zamandadır.

İnsanın kesif doğa aleminden yaratıldığı kesindir. İnsandan bozgunculuk ve kan dökme fiilinin meydana gelmesini sağlayan özellik, meleklerin insanın yaratılmasına itiraz etmelerinin sebebidir. Melekler, Adem'in (as) unsurlardan oluşan doğal yaratılışın içerdiği zıtlıkları görmüşler ve bu nedenle itiraz etmişlerdir. Adem (as) , ilahi – tabii unsurdur. Demek ki melekler, bu suretin hükümlerinden ibaret olan ilahi isimleri görememişlerdir.

Allah insanda büyüklük duygusunu onu ilah suretine göre yaratmakla var etmiş, insanda bu yaratılış nedeniyle büyüklenmiştir. Adem oğullarının dışındaki bütün yaratıklar huşu ve tevazu makamındadırlar.

İnsanın özel tanımı, ilahi surete sahip olmasıdır. Bu tanıma sahip olmayan kimse, insan değildir. Öyle bir insan, dışı insana benzeyen bir hayvandır. Bu nedenle, dıştan insan suretinde görünen böyle birisi, batında o suretten farklı olarak şeytan veya batınının durumuna göre köpek, domuz, maymun, aslan suretinde olabilir.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Allah insanı kendi sureti üzerinde yaratmış olsa bile, insan tanımda ve hakikatte Allah ile ortak değildir. İnsan, yönetici ruhu vasıtasıyla bütün ilahi işleri ve Hakka ait nitelikleri bilir, fakat bildiğinin farkında değildir. Bu yönüyle insan, unutan ve habersiz olan gibidir.

Allah, insanın nefislerini korkaklık özelliği ile yaratmıştır. Cesaret ataklık, nefisler için arızidir. İnsandaki korku, cırcır böceği dışındaki hayvanlardan daha güçlüdür. Bunun nedeni, insandaki akıl ve düşünce güçleridir. İnsanı cesaretlendirici vehim gücü olduğu gibi, bu güçle belirli yerlerde korkaklığı ve çekingenliği artar. Çünkü vehim, güçlü bir otoritedir.

Allah, insan denen bu bedeni yöneten nefis-i natıkayı (insan ruhu) yarattığında, bu özel dünyevi yaratılışa özgü mizacında üç şeyi ona musallat etmiş, yapısının ayrılmaz özelliği yapmıştır: nebati (bitkisel) nefis, gazabi nefis (öfke gücü) ve şehavi nefis (arzu gücü). Nebati ve gazabi nefis cennette mutluların yaratılışlarında kaybolurken orada şehavi nefis kalır.

İnsan bilgi, hal ve keşif olarak aslını müşahede edişi karşısında, zayıflığı ve acizliği nedeniyle ümitsiz ve perişandır.

İnsanın iki yüzü (vechi) olduğunu bilmelisin: Biri kendi zatına bakarken, diğeri Rabbine bakar. Hangisine yönelirsen ötekenden uzak kalırsın.

İnsan alemin bir özetidir. Alemdeki her şey insanda da bulunur. Bedeni küçük olsa bile alemde bulunan her şey insanda da mevcuttur. İnsan mertebesi ve rütbesi itibarıyla cisimden önce gelir. Alem ise insan vasıtasıyla Hakk'ın suretindedir. Halbuki insan, alem olmaksızın da Hakk'ın suretindedir.

Bütün alem yokluktan varlığa çıkmıştır. İnsan ise varlıktan varlığa çıkmıştır. İnsan, dağınık hakikatlerin varlığından hakikatlerin toplamının varlığına çıkmıştır. İnsan ile alem arasındaki fark, varlık ile yokluk arasındaki farka benzer ve bu nedenle alemde hiçbir şey insanın benzeri değildir.

İbn Arabi Hazretleri, insan yaratılışını meşhur daire modeli ile Fütûhât-ı Mekkiyye adlı kitabında şu şekilde anlatmaktadır:

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

“İnsan türeyenlerin sonuncusudur. Bu itibarla o, aklın benzeridir ve ona bağlanmıştır. Çünkü varlık bir dairedir. Dairenin başlangıcı İlk Aklın var olmasıdır. Bir rivayette İlk Aklın Allah'ın yarattığı ilk şey olduğu bildirilmiştir. Şu halde, İlk Akıl, ilk cinstir ve yaratma insan türünde bitmiştir. Söz konusu dairenin iki ucu arasında ise Allah'ın yaratmış olduğu alemin bütün cinsleri bulunur. Bu iki uç, aynı zamanda kalem olan İlk Akıl ve son varlık olan insandır.

Hakkın bütün yaratılmışlara nispeti de aynı nispettir. Burada asla bir başkalaşma söz konusu değildir. Bütün eşya, dairenin çevresinin parçalarının noktaya (merkeze) bakması gibi O'na bakar ve kendilerine verdiği şeyi alır.”

İnsan'ın önemi hakkında İbn Arabi Hazretleri (ks) Fütûhât-ı Mekkiyye adlı kitabında şunları söylüyor:

“Allah insan sayesinde gökleri yok olmaktan korur. Bu nedenle insanı direk diye ifade ettik. Bu insan sureti yok olup, yeryüzünde nefes alan bir insan kalmadığında, gök parçalanır, artık o yok olmuştur. Aynı şekilde dünya da insanın ayrılmasıyla yok olur. Buradan insanın Allah'ın alemdeki gerçek maksadı, gerçek halifesi ve ilahi isimlerin ortaya çıkma mahalli olduğunu kesin olarak öğreniriz.”

İbn Arabi Hazretleri (ks) aynı kitabında, Elestü Meclisi hakkında da şunları ifade etmektedir:

“Elestü meclisinde, Allah'ın Adem'in (as) sırtından zürriyetini alıp onları kendilerine karşı şahit tuttuğunda, onlar tefekkürleriyle (kendi düşünceleriyle) evet dememişlerdir. Onların evet demesi Hakkın bir ihsanı ve lütfüydü. Fakat onlar Allah'ı bilmede müfekkire (düşünme) gücüne döndüklerinde ise Allah'ı bilmede farklı yönlerle gitmişlerdir.

Allah ehlinin hepsi, kendisini bilmede Allah'a başvurmuş, O'nun mertebesi hakkında düşünmeyi (tefekkür) terk etmiş, yine de düşünme gücüne de hakkını vermiş, O'nu düşünmenin uygun olmadığı yere taşımamışlardır. Allah'ta ehline marifetinden verdiğini vermiş, yaratıklardan ve mazharlardan gösterdiğini göstermiştir.”

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İnsanın üstünlüğü onun kulluğudur. Sevgisinde sadık insan sevgiliden meydana gelen her işi kabulle ve rıza ile karşılar. Allah'ın ahlakıyla ahlaklanan kişi, ilahi isimleri kendisine yerleştiren kişi demektir. Öyle biri Allah'ın dostudur. Babamız Adem'in (as) ilmi ilahi isimlerin bilgisiydi. Bizim de gıdamız o olsun, ondan mahrum kalmayalım.

İnsan-ı Kâmil

Allah ilk akılı yaratmış ve kendisine başka varlıklara karşı üstün olmasını sağlayan bilgiler vermiştir. İnsan-ı Kamil'i yarattığında ise, ona ilk akıl mertebesini vermiş, ona suretle ilgili hakikatten aklın bilmediklerini öğretmiştir.

İnsan-ı Kamil en yetkin yaratılıştır. Allah aşıkları, Hak kendilerine mutlak güzellikte tecelli ettiğinden kendilerinden geçerler. Fakat Allah, kamil insana mutlak kemalde tecelli eder. Dolayısıyla kamil insanlar ayık olurlar. Kemalde tecelli nerede, güzellikte tecelli nerede? Kamil insanın tecelli esnasında ayık kalmasının nedeni, ilahi isimlerin birbirlerini engellemesidir. Bu karşılıklı engelleme, bu nitelik sahibinde etkisiz kalmalarına yol açar. Bu nedenle kamil insan, tıpkı peygamberler gibi, son derecede ayık bir halde kalır.

İnsan-ı Kamil, kamil olmayan insandan sadece bir bağ ile ayrılır. O da, kulluğuna hiçbir şekilde rabliğin katışmayışıdır. İnsan-ı Kamil, 'Allah' dediğinde, onun söylemesiyle birlikte Allah'ın dışındaki bütün alem ve Allah'ın bütün isimleri aynı şeyi söylerler. Buna göre, İnsan-ı Kamil'in tespahi, bütün zikrettiklerimizin tespahi haline gelirken onun sevabı da sınırsızdır.

İnsan-ı Kamil, Allah'ın baki olması nedeniyle baki iken, onun dışındakiler Allah'ın baki kılması nedeniyle bakidir.

Allah yarattığı sebepleri, İnsan-ı Kamil'in varlığı ortaya çıksın diye yaratmıştır. Kamil insan, şahıs itibariyle birden çok olsa bile, hakikat olarak tekdir. Hakka ait olup, insana ait olmayan isim 'Allah' ismiyken, insana ait olup Hakka ait olmayan isim halife, İnsan-ı Kamil adıdır. Bu isim kevnî (yaratılmış) varlığa mahsustur.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İnsan-ı Kamil, nefsiyle Allah'ı bilirken, hayvan insan fikir aracını kullandıktan sonra aklıyla onu bilir. Bu nedenle melek, İnsan-ı Kamili bilemez, çünkü melek bütün yönlerden O'nu müşahede etmiş değildir. Hakkı ancak İnsan-ı Kamil bilebilir. Dünya veya ahrette Allah'ı inkar etmek, aklî düşünmenin öne geçip Hakkı sınırlamış olmasından kaynaklanmıştır. Akılcılar sınırladıkları nitelikleri göremeyince, Hakkı inkar etmişlerdir.

Allah'ın salata kamil kul için değil, kamil kul üzerindedir. Kamil kulun namazı, Allah'ın üzerinde değil, Allah içindedir.

İnsan-ı Kamil, Allah'ın dışındaki her şey demek olan alemin cisminin kalbidir. Böyle bir kalp olması nedeniyle, İnsan-ı Kamil'in mertebesi Allah ile alem arasındadır. Suretten surete girdiği ve başkalaştığı için Allah onu kalp (değişen) diye isimlendirmiştir.

Allah, İnsan-ı Kamil'i sadece kendisini nitelediği niteliklerle nitelemiş, alemde herhangi bir şeyin ona benzemeyeceğini ifade etmiştir.

İnsan-ı Kamil, alemde bulunuşu bakımından zahirde ve örtü olması bakımından da batında Hakkı müşahede eder. Her insan kemale sahip olmadığı gibi, onu ancak hayvan insan inkar edebilir. Kamil olduğunda insanın iki yönü (iki yüzü) vardır. Birincisi Allah'a bakan yüzü ikincisi ise aleme bakan yüzüdür. Bu itibarla İnsan-ı Kamil, aleme alemde müstağni olarak bakarken, Rabbine ise kendisine muhtaç olmakla bakar. İnsan-ı Kamil ilahi isimlerin bilgisiyle gökyüzü ve yerin hükümdarlığını elde ederken cevamiü'l kelim sayesinde hikmetlerin bilgisini elde etmiştir.

Kamil kişi, bulunduğu mertebeye kendisinden daha kamil olanı aralarındaki derece farkıyla görür. Kamil kişi, başka bir kamilde, temizlenmesi gereken bir iş gördüğünde onu temizler ve bu konuda bundan geri durmaz. Kamil bir insana eksik olduğu bir durum gösterilse, hiç kuşkusuz onu elde etmek için çalışırdı. Bu yolda, kemal derecesinden eksik olanların durumu da böyledir.

Arif ve Marifet

Marifet Allah'ı bilmektir. Arif, Hakk'ı bilen kişidir. Marifet batın hazinesidir. Bu hazineyi elde etmenin yolu gerçek tasavvuf ehli olmaktır.

Kamil halifeler tohumlar gibidir. Her tohum, asıl tohumun verdiği şeyi verir. Arifler kamil halifelerdir. Arif sırrıyla ve kalbiyle Rabbine uyan insandır.

Adalet onun özelliği iken, kabul ve yönelme kereminden kaynaklanır.

Ariflerin faziletlieleri, bu dünya hapisanesinden kurtulmak için ölümü isterler.

Arif, Rabbi hakkında kesin bir bilgiye ulaştığında, adeta bütünüyle nur haline gelir. Hak ise onun kulağı, gözü ve bütün güçleri olur.

Marifet, arifin malıdır ve bu malın zekatı öğretmektir. Öğretmek ilahi bir derecedir.

Arif ilahi isimleri müşahede eder. Hz. Ebu Bekir'in şu sözü bunu işaret etmektedir: *"Her neyi gördüm ise önce Allah'ı gördüm."* Bu nedenle sufiler, Allah'ı bilmenin O'nu bilmemek olduğunu söylemişlerdir. Allah hakkındaki bilgisizlik, anlayan için, bir bilgidir diye isimlendirilir.

Arif kul, sahîh rüyalar devam ederken, nebilikten kaçırdığına üzülmez.

Arif kul gerçekte sadece Allah'a sülûk eder ve onun yolu Allah'tır. Allah yolu ise Hakk'ın şeriatı demektir.

Arif her şeyi Hak'ta görür. Bu yönüyle Hak her şeyi ihata eden zarftır. Arifin kalbi Hakk'ı sığdırdığı için her şeyi de sığdırır. Çünkü Hakk'ın dışında hiçbir şey yoktur.

Bir arifin Hakk'ın tecellilerinin sayısınca gözleri vardır. O'nun tecellileri sonsuz olduğuna göre ariflerin de sonsuz sayıda gözleri vardır. Gözler suretlerin var olmasıyla veya suretlerin var olması gözlerin var olmasıyla meydana gelir.

Sonuç

Ehl-i sünnet alimlerine göre Cenab-ı Hakk'a iman etmek farz, O'nu inkar etmek de haramdır. Ancak imanın insana farz oluşu, akıl yoluyla mı yoksa nakil yoluyla mı sabit olduğu konusu ihtilafıdır. Ebu Hanîfe şöyle der: "Şayet Allah Teâlâ hiçbir peygamber göndermemiş olsaydı bile, yine de insanların akıllarını kullanarak Yaradanı bilmeleri gerekirdi."

İslam alimlerine göre imanın kalp ile tasdik edilmesi şarttır. Dil ile ikrar sadece dünyada (Müslüman) ahkâmının yürütülmesi için şarttır. Nitekim Peygamber (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur: "*İnsanlarla "La ilahe illallah" deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. Bunu söylediklerinde hayatları ve malları hususunda benden emin olurlar, ancak hukuki mesuliyetleri müstesna. İç yüzlerinin muhasebesi ise Allah'a aittir.*" (Buhari)

İmanın temeli tasdiktir. İnsanı küfür sahasından kurtaran, kafir ile mümin arasındaki farkı açık bir surette gösteren ancak bu tasdiktir. İmanın bundan aşağısı yeterli değildir. Bu tasdik tek bir hakikat olup, onun farklı mertebeleri yoktur. Farklılıklar amellerden ortaya çıkar.

İman, insanın kalbinde bir nurdur. Bunun sayesinde iman sahibi Müslümanın ruhu aydınlanır. Bu aydınlığın devamlı olması için, imanın yanı sıra salih ameller yapılması gerekir. Çünkü iman nuru salih amellerle desteklenmezse, iman nuru parlaklığını kaybeder ve ruhu karanlıklar içinde bırakır. Bu nedenle birçok ayette "iman edenler ve salih amel işleyenler" diye bahsedilir.

İman olmadan Müslüman olunmaz. İman sahibinin salih amelleri az ve günahları çok olsa bile, İslam dairesi dışına çıkmaz. Fakat iman sahibi değilse İslam dairesi dışına çıkar ve kafir olur. Kafir olarak ölenler ebedi olarak hüsrandır.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

İlim, Allah tarafından insanlara bahşedilen bir güzelliştir. İlimle uğraşmak, bu nedenle, güzel bir davranıştır. Ancak, ilmin hedefi insanları Allah'a götürmek olmalıdır. Öğrenilen her konuda, Allah'a ait delillerin bulunduğunu görmeye çalışmak gerekir. Bu yapılmazsa, insan öğrendiği ilimle imanı arasına bir perde çekmiş olur. Bu ise İslam açısından sakıncalıdır. İlim, ancak iman ile beraber olunca güzelleşir. İçinde iman olmayan ilim, insana sadece dünyevi menfaat kazandırır. Fakat ahiret ile ilgili bir getirisi olmaz. Halbuki, iman ile beraber olan ilim, insana hem dünyada menfaat ve hem de ahrette saadet sağlar.

Müslümanlar, imansız ilim anlayışından Allah'a sığınmalıdır. Allah Teâlâ'ya, herkese imanlı ilim anlayışını nasip etmesi için dua edelim.

Yeryüzündeki en güzel ziynet ve süs, Allah adamlarıdır. Sen de kendilerinden olabilmek üzere Allah adamlarını kılavuz edinmelisin. Toprak olduğun sürece, çiçeklerin ziynetinin bulunduğu bir mahalsin.

Alim, bilgisi her şeye nüfuz eden demektir. Bilginin her şeye nüfuz etmesiyle de onları kuşatır, ana konulardan hiçbiri bilgisinin dışına çıkmaz. Böyle bir durumda her şey, alimin elbisesi haline gelirken, o da her şeyin elbisesi haline gelir. İnsanın böyle bir hale ulaşması kalbinin Hakk'ın evi olmasına bağlıdır. Kaza ve kader altında sakin kalan kişi Rıza mertebesine ulaşmış kişidir.

Ey Dost! Allah'ın güzel isimleriyle ahlaklanırken kendini koru. Şöyle ki, Güzel İsimlerle ahlaklanma nasip olunca, onların sendeki eserlerini görmekten habersiz kalma! İsimlerde ve isimlerin karşısında, onların vekili hükmüyle bulun ki, peygamberin isminin benzeri olasın. İsimlerden birini sana vermede, bu anlamıyla Allah'a ortak olma! Edebe sarıl ve 'Rabbim ilmimi arttır' de.

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Tasavvuf İslam'da sonradan ortaya çıkan bir ilimdir. Tasavvuf bir yaşam tarzıdır. Tasavvuf ehillerine Sufi denir. Sufiler dünyanın güzellik ve ziynetlerinden tamamen yüz çevirerek, yüzlerini tamamen Allah'a yöneltirler. Halkın yöneldiği maddi lezzet, mal ve mevki hususunda zahid ve isteksiz olmaya çalışırlar. Halktan ayrılarak ibadet için halvete çekilirler. Böylece kalpleri tamamen Allah'ı zikretmeye ayrılmıştır. Bu ise onların Allah Teâlâ'nın ilahi ve manevi tecellilerine kavuşmalarına neden olur. Bu ise Hakk'ta fena bulma (yok olmak) yoludur. Bu yolun manevi güzelliklerini tadan biri, o yolu bir daha terk etmez. Çünkü bilir ki, zaten ölüm insanı dünya zevklerinden eninde sonunda ayıracaktır. Sufi ise, maddi ölüm gelmeden ölen kişidir. Böylece daha dünyadayken Allah'a vuslat etmiş olur. Bu yol peygamberlerin, sıddıkların ve evliyaların yoludur. Bu yolun güzelliklerini kelimelerle ifade etmek zordur. Bu güzellikler ancak yaşanabilir.

Bir Müslümanın hedefi Allah'ın rızasını kazanmaktır. Bu rızaya ulaşmanın birinci şartı iman sahibi olmaktır. İman şartını yerine getirenler, Allah'ın rızasını nasıl elde edeceklerini bilmeleri gerekir. Bu da ancak bu konuda ilim sahibi olmakla mümkündür. İlim sahibi olmayanların rızayı elde etme konusunda başarılı olmaları nasıl mümkün olabilir ki? Çünkü salih ameller, onların ne olduklarını ve özelliklerini bilmekle yapılabilir. İmandan sonra ilim elde edenler, ahiret hayatlarını kurtarmak için gerekli hususları öğrenmiş olurlar. Fakat ahiret hayatının mertebeleri derecelidir. Müslüman bu derecelerin en büyüğüne ulaşmak isterse iman ve ilime ilaveten tasavvufa da ihtiyacı olduğunu görecektir. Çünkü ahiretin en yüksek mertebeleri ancak tasavvuf yoluyla elde edilir.

Bütün bunlar bizim sloganımızın önemini göstermektedir. Bu nedenle son olarak sloganımızı tekrarlıyoruz:

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Kaynaklar

“Anadolu'da Tasavvuf Yollar”, Ramazan Muslu, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2017

“Ariflerin Halleri”, İmâm-ı Rabbânî, Sufi Kitap, İstanbul, 2010

“Doğuştan Günümüze Tasavvuf ve Tarikatlar”, Mehmet Necmettin Bardakçı, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2015

“Er-Risâle”, İmam Şafii, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995

“et-Tarîkatü'l Muhammediyye”, Huriye Martı, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2012

“Fenâ Risalesi”, İbn Arabî, İz Yayıncılık, İstanbul, 2011

“Fihî Mâfih”, Mevlana, Devlet Kitapları, İstanbul, 1974

“Fizik ve Gerçeklik”, Şakir Kocabaş, Küre Yayınları, İstanbul, 2005

“Fütühat-ı Mekkiye”, İbn Arabî, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2006

“Gerçek Tasavvuf”, En-Nedvî, İslami Neşriyat Yayınevi, Konya, 1974

“Gödel's incompleteness theorems”, From Wikipedia, the free encyclopedia

“İhyâu ulûmi'd-dîn”, İmam Gazali, Bedir Yayınları, İstanbul, 1974

“İmâm-ı A'zam'ın Beş Eseri”, Mustafa Öz, İFAV, İstanbul, 2010

“İslam'ın Mistik Boyutları”, Annemarie Schimmel, Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2010

“Kalplerin Keşfi”, İmam Gazali, Çelik Yayınevi, İstanbul, 2012

“Kısas – ı Enbiya”, Ahmet Cevdet Paşa, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1976

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

“*Kur'an Kaynaklı Tasavvuf Kavramları*”, Mahmut Esat Erkaya, Otto Yayıncılık, İstanbul, 2017

“*Manevi Yolculuk*”, İmâm-ı Rabbânî, Sûfi Yayınları, İstanbul, 2010

“*Marifetname*”, Erzurumlu İbrahim Hakkı, Hasankale Derneği, Erzurum, 1980

“*Marifet ve Hikmet*”, İbn Arabî, İz Yayıncılık, İstanbul, 2011

“*Marifet Yolcusuna Kılavuz*”, Sadrettin Konevî, İzYayıncılık, İstanbul, 2010

“*Matüridiyye Akaidi*”, Nureddin Es-Sabuni, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005

“*Mektûbât-ı Rabbânî*”, İmâm-ı Rabbânî, Yasin Yayınevi, İstanbul, 2008

“*Müfredat*”, Râgıb el – İsfahani, Pınar Yayınları, İstanbul

“*Rabbânî İlhamlar*”, İmâm-ı Rabbânî, Sufi Kitap, İstanbul, 2011

“*Risale-i Kudsiyye*”, Mustafa İ. Garibullah, Ahıska Yayınları, İstanbul, 2011

“*Sırr'ül – Esrar*”, Abdülkadir Ceylanî, Bahar Yayınları, İstanbul, 1977

“*Tasavvufun Esasları*”, İmâm Gazalî, Şamil Yayınevi, İstanbul

“*Tasavvufî Hayat*”, Necmüddin Kübra, Dergah Yayınları, İstanbul, 1996

“*Tasavvuf Tarihi*”, Muhammed Ali Aynî, Kayıhan Yayınları, İstanbul, 2018

“*Tasavvuf ve Tarikatlar*”, Selçuk Eraydın, Marifet Yayınları, İstanbul, 1981

“*Tasavvuf Yolu*”, Necmeddîn-i Dâye, İFAV, İstanbul, 2013

“*Zamanın Daha Kısa Tarihi*”, Stephen Hawking, Doğan Kitap, İstanbul, 2006

Üç Güzellik: İman, İlim, Tasavvuf

Bu e-Kitapta, İslam'ın üç güzelliği olan
İman, İlim, Tasavvuf
kavramları anlatılmaktadır.

Bu kavramlar, Müslümanların hayatlarının
temel ilkeleridir.

Bu ilkeler, Müslümanın
hem dünya hayatını hem de ahiret hayatı
güzelleştirir.

Prof.Dr. Mehmet Halil Oryan

www.ilimvetasavvuf.com